Ազգ
Azg

22 ՅՈՒՆԻՍ 1994. ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ # 116 (619)

SABCO
OVERSEAS TRADING LTD.
LIMASSOL CENTRE, BLOCK B, SUITE 307, P. O. BOX 6543
TEL +357-5-370962
FAX. +357-5-370945
OUR BANKERS: B. E. M. O. BANK, LIMASSOL, CYPRUS: FEDERAL BANK OF THE MIDDLE EAST, LIMASSOL, CYPRUS: BANK OF CYPRUS, LIMASSOL, CYPRUS: HELLENIC BANK, LIMASSOL, CYPRUS
Հայաստանի եւ ԱՊՀ երկրների համար
Կիպրոսի եւ Ռոտերդամի պահեստներից
ԾԽԱԽՈՏ, ՄԹԵՐՔ, ԽՄԻՉՔ, ԿԱԳՈՒՅՔ
ուղիղ հասցեատիրոջը՝ նավով եւ ինքնաթիռով

ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ

Վավերացվեց հայ-ֆրանսիական համաձայնագիրը

ՐԱՖՖԻ ՀԵՐՄՈՆ-ԱՐԱՔՍ

Սեփական թղթակից, Փարիզ

Ֆրանսիայի խորհրդարանը հունիսի 20-ին վերջապես վավերացրեց 15 ամիս առաջ նախագահներ Ֆրանսուա Միտերանի եւ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի կողմից ստորագրված հայ-ֆրանսիական համաձայնագիրը: Հունիսի 20-ին, ժամը 17-ին, Ֆրանսիայի խորհրդարանի Ազգային ժողովի փոխնախագահ համայնավար ժորժ Հաժի նախագահությամբ կայացած նիստում, որին ներկա էին ընդամենը 11 պատգամավոր, քննարկման դրվեց 1993 թ. մարտի 12-ին երկու երկրների նախագահների ստորագրած հայ-ֆրանսիական համագործակցության եւ բարեկամության պայմանագրի վավերացման հարցը: Առաջինն արտահայտվեց մարզասիրական հարցերի գծով ենթանախարար տիկին Միշո Շեւրին, ներկայացնելով իշխող կուսակցության տեսակետը: Ապա ելույթ ունեցան պատգամավորներ Ռոլան Բլյումը (հանրապետական), Գլավանին (սոցիալիստ), համայնավարներից Պոլ Մերսիեկան եւ ֆրանսիական խորհրդարանում հայ-ֆրանսիական խորհրդարանական հանձնախմբի նախագահ Ֆրանսուա Ռոշբլուան: Նրանք բոլորն էլ, առանց բացառության, նախապես պատրաստված տեքստերով բացատրեցին համաձայնագիրը վավերացնելու անհրաժեշտությունը, քննադատական խոսքեր չխնայելով կառավարության հասցեին, որն, ըստ իրենց, վեհերոտություն է ցույց տալիս Հայաստանի հետ համագործակցությունը զարգացնելու գործում: Նրանք արծարծեցին նաեւ Հայաստանի քաղաքացիներին ելքի վիզա ստանալու դժվարության, ֆրանսիական պետական քննություններում հայոց լեզուն որպես ընդունելի առարկա ընդգրկելու, Հայոց ցեղասպանության փաստը պաշտոնապես դեռեւս չճանաչելու եւ այլ հարցեր: Իսկ պրն Ռոշբլուան բացահայտ կերպով իր զարմանքը հայտնեց արտգործնախարար Ալեն Ժյուպեի նիստից բացակայության առթիվ: Ի վերջո, քննարկումների վերջում վավերացվեց Հայաստանի եւ Ֆրանսիայի միջեւ արդյունաբերական, առողջապահության, գյուղատնտեսության, մարզական, մշակութային, կրթական, ռազմական, տնտեսական, տեխնիկական եւ այլ բնագավառների շուրջ համագործակցությունը զարգացնելուն միտված պայմանագիրը, որը ուժի մեջ կմտնի պաշտոնաթերթում (Journal Officiel) հրատարակվելուց հետո:

Նիստից հետո ներկա պատգամավորները շնորհակալություն հայտնեցին ՌԱԿ Փարիզի «Արշակ Չոպանյան» ակումբին, փաստաթղթերի եւ ելույթների նախապատրաստման գործում եռաքայլեր տեւած աշխատանքների համար:

ԱԴՐԲԵՋԱՆ

Լարված հարաբերություններ Կուսարի լեզգիների եւ ոստիկանության միջեւ

ԲԱՔՈՒ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ադրբեջանի հյուսիսում գտնվող Կուսարի շրջանում, որտեղ համախմբված ապրում են լեզգիները, իրադրությունը շարունակում է մնալ լարված: Ինչպես արդեն հաղորդվել է, հունիսի 14-ին Փիրալ գյուղում ընդհարումներ էին տեղի ունեցել ոստիկանության եւ բնակչության միջեւ այն ժամանակ, երբ ոստիկանները շուրջկալ էին անցկացնում բանակ զորակոչելու նպատակով: Բնակիչները պահանջում են խաղաղական գնահատական տալ այդ դեպքերին, պատժել հունիսի 14-ի իրադարձությունների մեղավորներին, ինչպես նաեւ ստուգել շրջանի զինվորական կոմիսարիատների գործունեությունը:

ՄՈՍԿՎԱ

Խաղաղարար ուժեր հակամարտության գոտիներում

Ռուսները իրավական հիմնավորումներ են ակնկալում

ՄՈՍԿՎԱ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ԱՊՀ մի շարք հանրապետությունների տարածքում ծավալվող խաղաղարար գործողություններին Ռուսաստանի զինված ուժերի մասնակցությունն առաջայում կընդլայնվի, իր կարծիքը հայտնեց Ռուսաստանի պաշտպանության փոխնախարար գեներալ-գնդապետ Գեորգի Կոնդրատեւը, որի հետ կայացած հարցազրույցը այսօր տպագրվել է «Կրասնայա զվեզդա» թերթում:

Խաղաղարար գործողություններին ՄԱԿ-ի անվտանգության խորհրդի մշտական անդամի՝ Ռուսաստանի Դաշնության մասնակցությունը նախատեսված է միջազգային իրավունքի նորմերով, ՄԱԿ-ի կանոնադրությամբ, Անվտանգության խորհրդի, ԵԱՀԽ-ի փաստաթղթերով, ընդգծել է գեներալը: Սակայն, նրա կարծիքով, առկա իրավական հիմքը ակնհայտորեն անբավարար է: Այդ բացը լրացնելու համար Պետական դուման է ներկայացվել մի օրինագիծ, որով սահմանվում է Ռուսաստանի խաղաղարար ուժերի կարգավիճակը, կազմը, գործառույթներն ու դրանց պահպանման պայմանները, հաղորդել է գեներալը: Օրինագծով սահմանվում է այն կարգը, որի համաձայն Ռուսաստանի Դաշնությունը զինվորական ու քաղաքացիական անձնակազմ է տրամադրում միջազգային խաղաղության, անվտանգության պահպանման ու վերականգնման գործողություններին եւ ՄԱԿ-ի խաղաղարար գործունեության մյուս ձեւերին մասնակցելու համար, ինչպես նաեւ միջազգային պայմանագրերով ու համաձայնագրերով Ռուսաստանի ստանձնած պարտավորությունների կատարման դեպքում:

Գեորգի Կոնդրատեւը հայտնեց, որ Ռուսաստանի պաշտպանության նախարարությունը պատրաստ է ստանձնել խաղաղարար ուժերի զինվորական անձնակազմերի եւ զինվորական դիտորդների կազմավորման, նախապատրաստման, հանդերձավորման, մշտական տեղաբաշխման կետերում նրանց մատակարարման խնդիրները, պայմանով, որ լուծվեն ֆինանսավորման հարցերը:

ՎՐԱՍՏԱՆ

Խաղաղարար ուժերի տեղաբաշխումը կավարտվի հունիսի 26-ին

ԹԲԻԼԻՍԻ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Վրաց-աբխազական հակամարտության գոտում գտնվող ռուսաստանյան ուժերի հրամանատար Գեորգի Կոնդրատեւը հայտարարեց, որ հակամարտության գոտում խաղաղարար ուժերի տեղաբաշխումը կավարտվի հունիսի 26-ին: Գեներալ Կոնդրատեւի խոսքերով, մինչեւ Դաշնության խորհրդի կողմից Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինի հրամանագիրը վավերացնելը խաղաղարար ուժերը լիովին պատրաստ կլինեն գործողության: Ինչ վերաբերում է միջազգային դիտորդներին, ապա Կոնդրատեւի կարծիքով, դրանք պետք է վերահսկեն ռուսաստանցի զինվորականների գործողությունները: Ռուսաստանի Դաշնության զինվորական օկրուգներում սկսվել է կամավորների գրանցումը, որոնք մտնելու են Աբխազիայում տեղաբաշխվող խաղաղարար զորախմբի մեջ: Նախատեսվում է կամավորների հետ կնքել վեցամսյա պայմանագրեր: Շարքային զինվորների ռոճիկը կհասնի 500 հազար ռուսաստանյան ռուբլու, իսկ սպաներինը՝ ավելի քան մեկ միլիոն ռուբլու:

Մինչդեռ հունիսի 20-ին Ռուսաստանի մի խումբ սակրավորներ ինժեներական հետախուզություն անցկացրին Ինգուրի գետի կենտրոնական ավտոկամրջի շրջանում: Այսօր դիրքեր կնախապատրաստվեն հսկիչ անցագրային կետերի համար եւ կշարունակվեն վերականգնման աշխատանքները: Ինչպես արդեն հաղորդվել է, Ինգուրի գետի վրա գցված կամրջի վերականգնումը, որի 25 մետրանոց կամարը պայթեցվել

էր 1993 թ. դեկտեմբերին, սկսվել է հունիսի 18-ին: Վերականգնման աշխատանքներ են կատարում «Վրացավտոճանապարհ» պետական կոնցեռնի մասնագետները: Զուգդիդի ավտոճանապարհային վարչությունը եւ Մցխեթի մեքենաշինական վարչությունը: Աշխատանքների սկսվելուց առաջ խաղաղարար գործողության հարավային գոտու հրամանատար գեներալ-մայոր Ալեքսեյ Պոստովը տեխնիկական քննարկում անցկացրեց աբխազական կողմի, Գալի շրջանի տարածքում գտնվող ռուսաստանյան զորքերի եւ վրացական կողմի ներկայացուցիչների հետ: Կիրակի՝ հունիսի 19-ին աբխազական զինված ուժերի ներկայացուցիչները վրաց շինարարներից խնդրեցին ժամանակավորապես դադարեցնել վերականգնողական աշխատանքները, վկայակոչելով աբխազական հրամանատարության հրամանը: Վրաստանի ղեկավարությունը, Զուգդիդի քաղաքի իշխանությունները եւ խաղաղարար գործողության հարավային գոտու հրամանատարությունը իրազեկ էին պահվում «Վրացավտոճանապարհ» պետական կոնցեռնի տնօրենի առաջին տեղակալ Թամազ Շահբազյանի հետ վարվող բանակցությունների մասին: Նույն օրն էլ Գալի շրջանից Զուգդիդի ժամանեցին Ռուսաստանի պաշտպանության նախարարության ինժեներական զորքերի պետ գնդապետ Վալերի Կուզնեցովը եւ հակամարտության գոտու խաղաղարար գործողության հրամանատար գեներալ-մայոր Վասիլի Յակուշեւը: Հունիսի 20-ին Ինգուրի երկու ափերին սկսվեց հսկիչ անցագրային կետերի ստեղծումը:

ՏԱՊԱՈՍ

Չինաստան. 38 զոհ փլատակների տակ

ՊԵԿԻՆ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Անցած օրվա ընթացքում ավելի քան կրկնակի աճեց ողբերգության զոհերի թիվը Չինաստանի հարավում գտնվող Չժուհայ հատուկ տնտեսական գոտում, որտեղ փլվել էր ներկման ֆաբրիկայի վեցհարկանի շենքը: Փլատակների տակից հանված 21 բանվորներ անցած ժամերի ընթացքում վախճանվեցին տեղի հիվանդանոցում: Զոհվածների ընդհանուր թիվը 38 է: 150-ից ավելի չժուհայցիներ վիրավորվել են: Ֆաբրիկայի շենքը փլվել էր այն պահին, երբ հարյուրավոր բանվորներ մտնում էին հրդեհից տուժած ձեռնարկության տարածք:

Բեյրութ. Գրաքննությունը խստացնելու պահանջներ

ԲԵՅՐՈՒԹ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Լիբանանի կառավարության մեջ պառակտում է հարուցել զանգվածային լրատվության միջոցների աշխատանքը կարգավորելու մասին օրենքի նախագիծը: Վարչապետ Ռաֆիկ Հարիրին կամովին հրաժարվել է իր պարտականությունների կատարումից: Կաբինետի անդամների մեծամասնությունը պաշտպանել է լրատվության նախարար Միշել Սամահուին, որը պնդում է, թե անհրաժեշտ է խստացնել գրաքննությունը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Թուրք դատախազը կարգադրեց կալանել 13 քուրդ պատգամավորի

ՆԻԿՈՍԻԱ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Անկարայի պետական անվտանգության դատարանի գլխավոր դատախազ Նուսրեթ Դեմիրալը երկուշաբթի կարգադրել է կալանել քրդամետ կողմնորոշում ունեցող ժողովրդավարական կուսակցությունից Թուրքիայի խորհրդարանի Ազգային մեծ ժողովի 13 պատգամավորների: Իր կարգադրությունը նա պատճառաբանել է նրանով, որ Թուրքիայի սահմանադրական դատարանը որոշում է կայացրել արգելելու ժողովրդավարական կուսակցության՝ որպես «անջատական կազմակերպության» գործունեությունը, որը քաջքայիչ հակապետական գործունեությամբ է զբաղված: Միաժամանակ սահմանադրական դատարանը անվտանգության դատարանի առաջարկությունների հիման վրա բոլոր 13 խորհրդարանականներին զրկել է պատգամավորական անձեռնմխելիությունից:

Այդ միջոցառումները սուր քննադատության են ենթարկվել եվրոպական շատ երկրներում, Եվրախորհրդարանում, դժգոհությամբ են ընդունվել հենց Թուրքիայի մի շարք քաղաքական գործիչների կողմից: Դիտորդների մեծամասնությունը համակարծիք է, որ խոսքը այլախոհության համար պատժելու մասին է:

Այաթոլլահ Խամենեին անողոք հաշվեհարդարի կոչ արեց

ԹԵՀՐԱՆ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Մեշհեդում, Իմամ Ռեզայի դամբարանում, տեղի ունեցած պայթյունի մեղքը ընկնում է իրանական ժողովրդի մոջահեդների կազմակերպության վրա, այսօր հայտարարեց Թեհրանի ռադիոն՝ վկայակոչելով «իրազեկ աղբյուրներ»: Ռադիոյի տվյալների համաձայն, մի քանի տարի առաջ «մոջահեդները» փորձել էին համանման ահաբեկչական գործողություն իրականացնել, սակայն հանցագործները ժամանակին վնասազերծվել էին: Իրանի հեռուստատեսությունը տարածել է իսլամական հեղափոխության ղեկավար այաթոլլահ Խամենեիի հայտարարությունը: Նա Մեշհեդի հանցագործության մեջ մեղադրել է իրանական ժողովրդի մոջահեդների կազմակերպության կողմնակիցներին եւ Իրանի Իսլամական Հանրապետության անվտանգության մարմիններին կոչ է արել անողոք հաշվեհարդար տեսնել դրա կազմակերպիչների նկատմամբ: Իրանի կառավարությունը հունիսի 21-ը հայտարարել է համազգային սգո օր:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

տեղական

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

Էլիասոնի այցը արդյունք չտվեց

«Ադրբեջանը չստորագրելով փետրվարի 18-ի եւ մայիսի 16-ի համաձայնագրերը, չի համաձայնել կայուն զինադադարի կայացմանը: Նա հրաժարվել է իր նախկին դիրքորոշումից, ըստ որի նա համաձայն էր առանց նախապայմանների հրադադարի», այսպիսի գնահատական տվեց ՀՀ նախագահի մամուլի քարտուղար Լեւոն Զուրաբյանը, անդրադառնալով ղարաբաղյան հարցի խաղաղ կարգավորման ներկա փուլին: Ե՛ւ Ադրբեջանի նման դիրքորոշումը, ե՛ւ Նոյեմբերյանի վերջին դեպքերը, նրա կարծիքով, վկայում են ադրբեջանցիների դիրքորոշման կարծրացման մասին: «Դա Հայաստանին լուրջ մտահոգություն է պատճառում», ասաց նա:

Մամուլի քարտուղարի պաշտոնակատարը խոսեց նաեւ հունիսի 14-16-ը Երեւանում գտնվող ԵԱՀԽ Մինսկի խմբի նախագահ Յան Էլիասոնի այցի մասին, նշելով, որ վերջինիս առաքելությունը զգալի առաջընթաց չարձանագրեց եւ ուներ աշխատանքային բնույթ: Ի տարբերություն նախորդ այցի, Էլիասոնն այս անգամ շեշտը դրել է Վիեննայի ժամանակացույցով նախատեսվող առաջին (զինադադար, դիտորդների եւ բաժանարար ուժերի տեղակայում) եւ երկրորդ (պաշարջափակում, զորքերի հետքաշում, փախստականների վերադարձ) փուլերի համատեղ քննարկման եւ հակամարտության գոտում խաղաղապահ ուժերի տեղակայման վրա: Նման փոփոխության պատճառը Ադրբեջանի հրաժարումն էր իր նախկին դիրքորոշումից: Էլիասոնը մտահոգություն է հայտնել, թե երկրորդ փուլի շուրջ համաձայնության ուշացման պարագայում, առաջին փուլի ժամանակ տեղակայված ԵԱՀԽ դիտորդները կարող են հայտնվել վտանգավոր եւ անորոշ վիճակում:

«Ինչ վերաբերում է ԵԱՀԽ-ի եւ Ռուսաստանի դիտորդների եւ խաղաղարար ուժերի տեղակայման հարցում համագործակցությանը, ապա այդ հարցում առաջընթաց չկա», ասաց Լեւոն Զուրաբյանը:

Նրա ասելով, Հայաստանը պետք պատրաստ է շարունակել խաղաղարար ջանքերը, բայց նաեւ մտահոգություն է հայտնում, որ Ադրբեջանի դիրքորոշման կարծրացումը բանակցությունների ընթացքը կարող է տանել փակուղի:

Ի դեպ, Էլիասոնը երկու անգամ եղավ Երեւանում, երկու անգամ Բաքվում, մեկ անգամ Ստեփանակերտում, բայց դարձյալ որեւէ լուրջ արդյունքի չհասնելով, մեկնեց Վիեննա:

«Աշխատանքը շարունակվելու է», ասաց մամուլի քարտուղարը եւ պատասխանելով մեր այն հարցին, թե այնուամենայնիվ, ո՞վ է խանգարում համագործակցությանը, հայտնեց. «Դա դիվանագիտական աշխատանք է, խանգարող երեւի չկա»:

Ա. Հ.

ԱՄՆ դեսպանության 2-րդ քարտուղարը ՀՌԱԿ գրասենյակում

Հայաստանում Մ. Նահանգների 2-րդ քարտուղար Ռոբերտ Պաստրոնը երեկ եղավ Ռամկավար ազատական կուսակցության կենտրոնական գրասենյակում, որտեղ զրույց ունեցավ Հանրապետական վարչության ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանի եւ անդամ Հակոբ Ավետիքյանի հետ: Դեսպանության ներկայացուցչին հետաքրքրում էր կուսակցության կարծիքը Հայաստանում սահմանադրական գործընթացի այժմյան փուլի, ղարաբաղյան հիմնահարցի խաղաղ կարգավորմանը նպաստող միջազգային եւ ռուսական վերջին քայլերին, տարածաշրջանում տիրող կացության, Հայաստանում ժողովրդավարացման գործընթացի, ինչպես նաեւ ներկուսակցական աշխատանքների զարգացման ընթացքի մասին: Վերոհիշյալ հարցերի մասին ներկայացնելով կուսակցության տեսակետը, ՌԱԿ Հանրապետական վարչության ատենապետը իր հերթին հետաքրքրվեց տարածաշրջանում ամերիկյան քաղաքականությանը վերաբերող տարբեր հարցերով, ինչպես նաեւ դիվանագետի կարծիքը խնդրեց Ադրբեջանի կարծր դիրքորոշման պատճառների վերաբերյալ:

Շուրջ 1 ժամ տեւած զրույցի վերջում պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց շարունակելու պարբերական դարձած հանդիպումներն ու շփումները:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Եթերաժամը կոմախնձոր կամ ում համար է հեռուստատեսությունը շռայլություն

Հայաստանում պաշտոնապես գործող հասարակական-քաղաքական կազմակերպություններին եթերային ժամ տրամադրելու կարգի մասին հուսատու հարցը երեկ դարձավ հեռուստառադիոպետվարչության պետի եւ պատգամավորների «բացառիկ» ելույթների առարկա: Երբ հուսատու հարցի հեղինակը՝ Հրանտ Խաչատրյանը դեմ էր կուսակցություններից մեկ րոպե եթերի համար 7 դոլլար, իսկ 15 րոպեի համար՝ 105 դոլլար գանձելուն, այն համեմատելով ՀՀ նախագահի 16 ամսվա աշխատավարձի հետ, ապա հեռուստատեսության ղեկավարը՝ Տիգրան Հակոբյանը, մեջբերելով համաշխարհային փորձը, արդարանում էր, թե Հայաստանը ԱՊՀ-ում միակ երկիրն է, որտեղ կուսակցություններին եթերի ժամ է տրվում նախընտրական պայքարից դուրս:

Դեմ դուրս գալով Հրանտ Խաչատրյանի առաջարկին, թե կուսակցություններին օրական 30 րոպե տրամադրելով դժվար է պատկերացնել, թե եթերն ինչի կնմանվի, Տիգրան Հակոբյանը եզրակացրեց, որ դրանով «աշխարհից առաջ կանցնենք»: Եւ ընդհանրապես, նրա ասելով, ողջ կոլեկտիվի կարծիքով, մեր «հանրապետության համար այս հեռուստատեսությունը շռայլություն է»:

Համարելով, որ կուսակցությունների ելույթները կդիտվեն որպես կուսակցական զովազդ, Տիգրան Հակոբյանը նշեց, թե պետական հեռուստատեսությունը չի կարող բազմակարծիք լինել, եւ «ցիզոֆրենիա» համարեց այն, երբ հեռուստատեսությունը օրվա տարբեր ժամերին տարբեր կուսակցությունների կարծիքներով առաջնորդվի: «Ես կուզեի, որ բոլոր աշխատողները հարգեն ու սիրեն իրենց ղեկավարին», ասաց նա, պատասխանելով այն հարցին, թե ինչպե՞ս է վերաբերվում, երբ հեռուստաօպերատորներն իրենց ղեկավարի ելույթը նկարահանում են, իսկ մյուսներինը՝ ոչ: Պրն. Հակոբյանը նշեց, թե այդ առթիվ ինքը որեւէ հրահանգ չի տվել: Շավարշ Քոչարյանը, գնահատելով վերջինիս ելույթը, հայտարարեց, թե դա մի անգամ եւս ապացուցեց, որ հեռուստատեսությունը միակուսակցական է: Իսկ Աշոտ Նավասարդյանը իրավամբ հարց բարձրացրեց, թե ինչպես կարող են կուսակցությունները վճարել եթերաժամի համար, երբ նրանց արգելվում է տնտեսական գործունեությամբ զբաղվել:

Արշակ Սադոյանը շեղվելով օրակարգի հարցից հայտարարեց, թե հեռուստատեսության «Լրաբեր» ծրագիրը խեղաթյուրել է ԱԺՄ-ի հանրահավաքի ցուցադրումը, օգտագործելով այլ օրվա նկարահանված տեսաժապավեն: Պատգամավորներից շատերը անդրադարձան հեռուստատեսության լրագրողների մասնագիտական մակարդակին եւ կուսակցական ուղղվածությանը: Սեյրան Բաղդասարյանը նշեց, թե Հայաստանում բացակայում է անկախ լրագրողների ինստիտուտը: Վկայակոչելով «02» հեռուստածրագիրը, նա նշեց, թե հայկական հեռուստատեսությունն ավելի շատ զոհերին ու հանցագործներին է եթերաժամ տալիս, քան քաղաքական գործիչներին:

«Խորհրդարանի ժամ է պետք մեզ», ասաց նա: Ավետիք Գրիգորյանն ու Տեր Հուսիկ Լազարյանը դեմ էին Հրանտ Խաչատրյանի առաջարկին, իսկ Տեր Հուսիկը մինչեւ իսկ վիրավորելով մի քանի պատգամավորների, առաջարկեց նոր հեռուստաժամեր բացել. «Երկիրը երկիր չի» (հեղինակ՝ Արշակ Սադոյան), «Ինչպես կասեցնել սեփականաշնորհումը» (Ռուբեն Թորոսյան), «Ագիտացիա եւ պրոպագանդա» (Ռուբեն Հակոբյան), «Դեսից դենից» (Ռաֆիկ Ղազինյան): Ի պատասխան դրա, Գառնիկ Իսագուլյանն առաջարկեց մի նոր հաղորդաշար «Տիրացուն խորհրդարանում» թեմայով:

Հարցի քննարկմանն այլ ուղղություն տվեց Մելս Սահակյանը, նշելով, թե բոլոր դժբախտությունների պատճառը օրենսդրական դաշտի բացակայությունն է: Մինչեւ հիմա չկա հեռուստատեսության մասին օրենք, պատշաճ մակարդակով չեն մեկնաբանվում ՀՀ նախագահի եւ կառավարության որոշումները:

Լրատվության հարցերի հանձնաժողովի նախագահ Մերուժան Տեր-Գուլանյանն ընդունելով, որ բարձրացված հարցը տեղին է եւ լուծման կարիք ունի, պահանջեց երկու շաբաթ ժամանակ, որպեսզի իր հանձնաժողովը քննարկի եւ կարծիք հայտնի: «Ես դեմ եմ 30 րոպե տալուն եւ հեռուստատեսությունը քաղաքականացնելուն», ասաց նա:

Վերջում Հրանտ Խաչատրյանը, Տիգրան Հակոբյանի հետ բանակցելուց հետո, մի այլ նախագիծ առաջարկեց, որի համաձայն, ամիսը մեկ անգամ, 20 րոպե է տրվում Գ.Խ.-ում ներկայացված կուսակցություններին, իսկ չներկայացված կուսակցություններին՝ եռամսյակը մեկ անգամ: Բայց պատգամավորներն այդպես էլ չքվեարկեցին:

Ա. Հ.

ԵՐԵՎԱՆ

Քննարկվեցին փրկարարական աշխատանքների խնդիրները

ԵՐԵՎԱՆ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՄՆԱՐՔ: Ֆինլանդական Կուոպիո քաղաքում ավարտվեց Միջազգային ռազմական-փրկարարական կազմակերպության (ՄՌՓԿ) Եվրոպա-Աֆրիկա խմբի շրջանային հանդիպումը, որին առաջին անգամ մասնակցում էին Հայաստանի եւ Ռուսաստանի պատվիրակությունները: Երկու աշխարհամասերի ներկայացուցիչները քննարկեցին քաղաքներում օպերատիվ փրկարարական աշխատանքների եւ արդյունաբերական մեծ վթարների ու տարերային աղետների դեպքում միջազգային օգնության հատկացման խնդիրները:

Հանդիպման շրջանակներում Հայաստանի պատվիրակները ՄԱԿ-ի հումանիտար կապերի դեպարտամենտի եւ ՄՌՓԿ-ի ղեկավարության հետ բանակցեցին մեր հանրապետության փրկարարներին տեխնիկական օգնության հատկացման, եվրոպական առաջատար կենտրոններում նրանց ուսուցման եւ աղետների բժշկության բնագավառում հայ բժիշկ մասնագետների պատրաստման դասընթացների կազմակերպման հնարավորության շուրջը:

Հումանիտար կապերի կենտրոնի տնօրեն Ռոբերտ Սորիան եւ շրջանային հանդիպման նախագահ դոկտոր Պիտրիխ Լեդկեն կազմակերպության անդամներին հանձնարարեցին քննության առնել ՀՀ արտակարգ իրավիճակների պետվարչության կազմակերպության մեջ ընդունելու հարցը:

ՄՈՍԿՎԱ

«Երբ չկա ազատություն, ցանկացած իշխանություն դատապարտված է»

ՄՈՍԿՎԱ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՐ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Մոսկվայում բացվեց «Զանգվածային լրատվության միջոցների դերն ու պատասխանատվությունը ժողովրդավարական գործընթացում եւ հանդուրժողության զարգացման խնդրում» միջազգային խորհրդաժողովը: Եվրախորհրդի հովանու ներքո անցկացվող համաժողովի աշխատանքին մասնակցում են լրագրողներ, որոնք ներկայացնում են զանգվածային գործակալություններ, լրատվական գործակալություններ, ռադիոհեռուստատեսային ընկերություններ, ինչպես նաեւ աչքի ընկնող քաղաքագետներ, հասարակական ու կրոնական գործիչներ:

Ելույթ ունենալով խորհրդաժողովում, Ռուսաստանի Դաշնության արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւը մասնավորապես ասաց. «Չկան մարդու իրավունքներ առանց խոսքի ազատության եւ համապատասխանաբար առանց զանգվածային լրատվության միջոցների ազատության: Երբ հասարակության մեջ չկան այդ երկու խարսխային հիմքերը, ապա չկա նաեւ օրինական իշխանություն: Դրանց բացակայության դեպքում ամեն մի իշխանություն անօրինական է ու դատապարտված»: Կոզիրեւը նաեւ ընդգծեց մամուլի կարեւոր դերը «թեժ կետերի» իրադարձությունների ճշմարտացի լուսաբանման գործում:

Անդրեյ Կոզիրեւը առանձնակի ուշադրություն դարձրեց ազգայնականության սպառնալիքին հակազդելու անհրաժեշտությանը, որին այժմ բախվում է հասարակությունը:

ՆԵՐՔԻՆ ԿՅԱՆՔ

Կոռուպցիա կա՞ բարձր էշելոններում

• Երեկ Գերագույն խորհուրդը վերջապես լսեց Աղասի Արշակյանի գլխավորած հատուկ հանձնաժողովի հաղորդումը «ՀՀ բարձրաստիճան առանձին պաշտոնատար անձանց կողմից պաշտոնական դիրքի չարաշահումների փաստերի վերաբերյալ հայտարարությունների մասին»: Հանձնաժողովի եզրակացությունը եւ տեղեկանքն ու որոշման նախագիծը մեր թերթն արդեն հրապարակել է: Աղասի Արշակյանը հայտնեց, թե նախ, պետք է երկարացնել հանձնաժողովի լիազորությունների ժամկետը՝ մինչեւ քրեական գործերի ժամկետների ավարտը: Նա մի անգամ եւս կրկնեց, որ հանձնաժողովը կազմված է եղել քաղաքական գործիչներից, բայց քաղաքականացված չի եղել: Այն հարցին, թե կարելի՞ է արդյոք հանձնաժողովի աշխատանքից եզրակացնել, որ Հայաստանում իշխանության բարձր էշելոնները «կոռումպացված են», Աղասի Արշակյանը պատասխանեց, որ եթե իրենց հանձնաժողովի գտած փաստերը եւ խախտումները լինեին քաղաքակիրթ այլ երկրներում, ապա բավարար կլինեին որոշ պաշտոնատար անձանց պաշտոնանկ անելու համար: Այսօր Գերագույն խորհրդում այդ հարցի շուրջ կշարունակվեն քննարկումները, որից հետո կկայացվի որոշում:

Ղարաբաղ. Արտոնություններ պատերազմի վետերաններին

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ՄՆԱՐՔ: Լեռնային Ղարաբաղում ապրող երկրորդ աշխարհամարտի վետերան թիկունքայինները 1994 թ. հուլիսի 1-ից լրացուցիչ արտոնություններ կստանան, որոնց նպատակն է բարելավել ԼՂՀ քաղաքացիների այդ խմբի նյութական ապահովությունը: ԼՂՀ պաշտպանության պետկոմիտեի որոշմամբ, վետերանները ծերության կենսաթոշակի հավելման իրավունք կստանան նվազագույն աշխատավարձի 30 տոկոսի չափով՝ մեկ աշխատանքային կոլեկտիվում աշխատանքի անընդմեջ ստաժի համար, անընդմեջ եւ ընդհանուր ստաժի առկայության դեպքում:

Նախատեսվում են բժշկի դեղատոմսով ձեռքբերվող դեղորայքի արժեքի 50 տոկոս զեղչ, քաղաքային տրանսպորտով անվճար երթեւեկություն:

Որոշման համաձայն պատերազմի մասնակից թիկունքայինները նաեւ ստանում են առողջարանների, պրոֆիլակտորիումների եւ հանգստյան տների ուղեգրերի ձեռքբերման գերադաս իրավունք, ընդհուպ մինչեւ այգեգործական ընկերություններ եւ կոոպերատիվ ընդունվելը:

Հայաստանում գների աճը շարունակվում է

ԵՐԵՎԱՆ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ՄՆԱՐՔ: Շարունակվում է գների աճը Հայաստանի սպառողական շուկայում: Հայաստանի պետվիճվարչության տվյալների համաձայն, ապրիլի համեմատությամբ պարենային ապրանքների գների աճը կազմել է 65,3 տոկոս:

Ինչպես նշում են մասնագետները, դիտվել է հացամթերքների գների արագ աճ. դրանք թանկացել են ավելի քան երկու անգամ, միրգը՝ 1,8, բանջարեղենն ու կարտոֆիլը՝ 1,6 անգամ: Ապրիլ-մայիսին 25 տոկոսով աճել են արդյունաբերական արտադրանքի գները, այդ թվում՝ գունավոր մետալուրգիայինը՝ 66,6, սննդարդյունաբերությանը՝ 52,3, էլեկտրաէներգետիկայինը՝ 41,6, շինանյութերի արդյունաբերությանը՝ 31,9 տոկոսով: Քիմիական, նավթաքիմիական եւ կենսատեխնոլոգիական արդյունաբերության մեջ սակագներն աճել են 2,2 անգամ:

1994 թ. մայիսին, անցյալ տարվա մայիսի համեմատությամբ արդյունաբերական արտադրանքի գները բարձրացել են միջին հաշվով 57,4 անգամ:

ՍԻՍԻԱՆ

Քոլեջը տվեց առաջին շրջանավարտները

Հայաստանի քոլեջային ուսուցման համակարգում առաջինը շրջանավարտներ տվեց ՀՀ բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարարության Սիսիանի հումանիտար քոլեջը: 46 տղաներ եւ աղջիկներ ստացան գրադարանավար-մատենագիրների, կուլտուր-լուսավորչական աշխատանքի կազմակերպիչների առաջին աստիճանի բարձրագույն կրթությամբ մասնագետի որակավորում տարածաշրջանի կարիքները հոգալու համար: Քոլեջի մի քանի լավագույն ուսանողներ համապատասխան մասնագիտությունների գծով իրենց կրթությունն են շարունակում Երեւանի բուհերում: Ներկայումս ուսումնական հաստատությունում սովորում են 320 երիտասարդներ, կադրեր են պատրաստվում իրավագիտություն, թարգմանչական գործ, նախադպրոցական դաստիարակություն եւ երգարվեստ, կիրառական արվեստ մասնագիտությունների գծով:

Ս. Հ.

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Դ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (7-8852) 151065
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՅՈՒԼԵՍ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 529221
Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863
A STYLE համակարգչային ծառայություն / 581841
Ոճը եւ տառատեսակները ՊԱՒԷԼ ՂԱԼԱՔԵԱՆԻ
Apple Macintosh համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի
Azg armenian daily
LIBERAL DEMOCRATIC NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Ռուսաստանը մեծացնում է իր ռազմական հզորությունը

ՏՈԿԻՈ, 18 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Նիհոն Կեյձայ» թերթը հոդված է հրապարակել, որի մեջ մասնավորապես ասվում է. «Ռուսաստանը նկատելիորեն մեծացնում է իր ռազմական զորությունը նախկին ԽՍՀՄ հանրապետություններում: Դրա տակ նկատվում է ոչ միայն այնտեղ տեղաբաշխված եւ ԽՍՀՄ-ի փլուզումից հետո դժվարին վիճակի մեջ հայտնված զորքերի կարգավիճակը վերջապես հաստատելու, այլեւ իր շահերի ոլորտը ամրապնդելու Ռուսաստանի մտադրությունը: Ռուսաստանը զինված ուժերի առաջապահներ է եռանդագին առաջ քաշում հենց Անդրկովկասում: Ակներեւ է, որ դրա տակ դրսեւորվում է հարավային տարածաշրջանում պաշտպանունակությունն ամրապնդելու Մոսկվայի մտադրությունը, ինչը, ըստ էության, հաստատեց պաշտպանության նախարար Պավել Գրաչովը այդ տարածաշրջան կատարած իր այցով: Հայաստանում, որտեղ նախկինում էլ էին գտնվում ռուսաստանյան զորքեր, այժմ բարձրացված է դրանց կարգավիճակը: Ինչ վերաբերում է Վրաստանին, ապա այնտեղ պահանջում են, որ Ռուսաստանը, բացի այդ հանրապետության տարածքում տեղադրվող երեք ռազմակայանից, համանման օբյեկտ ստեղծի նաեւ Աբխազիայում: Դա փաստորեն կհանգեցնի տարածաշրջանում Ռուսաստանի ռազմական ներկայության ընդլայնմանը: Սակայն Ռուսաստանի առջեւ, որն ակնհայտորեն միտված է ռազմական ազդեցության նախկին ոլորտների վերականգնմանը, այդ ճանապարհին կանգնած են մի շարք խոչընդոտներ: Նախեւառաջ խոսքը վերաբերում է եվրոպայում սովորական զինված ուժերի վերաբերյալ պայմանագրին, որի մի շարք դրույթներ սահմանափակում են ազգային սահմաններից դուրս տեղաբաշխվող զորախմբերը քանակական եւ որակական առումով:

ԿՈՎԿԱՍ

Օղակը կրկին սեղմվում է

Հյուսիսային Կովկասին վերաբերող քաղաքական իրադարձությունների լրատվական հոսքում այսօր Չեչնիան զգալի տեղ է զբաղեցնում: Վերջին մեկ ամսում Չեչնիայի եւ Ռուսաստանի նախագահներ Ջոհար Դուդաեւի ու Բորիս Ելցինի նախատեսվող հանդիպմանն առնչվող հայտարարությունից հետո իրադրությունը Չեչնիայում կտրուկ սրվեց: Թվում էր, թե հասունացել է բանակցություններով երկկողմ հարաբերությունների բոլոր հարցերի ողջամիտ լուծման պահը: Սակայն այստեղ եւս հնարավոր չեղավ զերծ մնալ տակառի մեղրին խառնված մեկ գդալ կուպրից: Ձեռնարկվեց Չեչնիայի դուրս քաղաքական շրջափակում, այն է՝

1. Օս-ինգուշական հակամարտության գոտու արտակարգ դրության տարածքը մոտեցվեց Չեչնիայի սահմաններին.

2. Չեչնիայի քրեական միջավայրին ազդակ տրվեց կանանց եւ երեխաների պատանդ վերցնելու հետ կապված դեպքերով:

Դրանից բացի, միջոցներ ձեռնարկվեցին Չեչնիայի նկատմամբ Ռուսաստանի վերաբերմունքը փաստերով «ապահովելու» նպատակով: Դրանց հաջորդած դեպքերը՝ նախագահ Ջոհար Դուդաեւի դեմ ուղղված մահափորձը, Չեչնիայի ներքգործնախարարի պաշտոնանկությունը միեւնույն շղթայի օղակներն էին, որոնք էլ ավելի էին ամրապնդվում նախագահ Ջոհար Դուդաեւի այն խոսքերով, թե Ռուսաստանի հատուկ ծառայություններն ամեն ինչ անում են Չեչնիայի իրադրությունն ապակայունացնելու համար:

Գաղափարը նույնն է, բայց երկու կողմերի համար տարբեր: Չեչնիան ջանում է Ռուսաստանի հետ կայանալիք բանակցություններում հանդես գալ հանձին նախագահ Ջոհար Դուդաեւի իշխանության պաշտոնական կառույցների ղեկավարի, իսկ ռուսական կողմը դեռ այս տարվա մայիսի սկզբներին Սերգեյ Շախրայի շուրթերով հայտարարեց, թե Ռուսաստանի ու Չեչնիայի բանակցությունները պետք է ընդգրկեն Չեչնիայի հասարակության նաեւ մնացած մասերը (նկատի ունենալով նաեւ ընդդիմությանը, որը վերահսկում է Չեչնիայի Նադտերեչնի շրջանը):

Այս միասնական եւ խիստ հակասական գաղափարի կենսագործումը դժվար է ընթանում:

Ըստ էության հասկանալով, որ բանակցությունները փաստորեն երկկողմ չեն լինի, Ռուսաստանն անցավ իր դիրքորոշման «հիմնավորմանը»: Նախ եւ առաջ Նադտերեչնի շրջանի ընդդիմության միջոցով անհնազանդության խոսքեր հնչեցին Չեչնիայի նախագահ Ջոհար Դուդաեւի հասցեին: Այնուհետեւ փորձ արվեց վերահսկողության տակ առնելու Չեչնիայից Դաղստան անցնող միակ երկաթգիծը: Ըստ որում, դա արվեց «հարմար» ժամանակ, Ադրբեջանի համար «հարմար» բեռի կապակցությամբ եւ վերջինիս խնդրանքով: Այնուհետեւ դադարեցվեցին դեպի Գրոզնի կատարվող օդային փոխադրումները եւ այլն:

Ընդհանուր առմամբ Չեչնիայի հանդեպ Ռուսաստանի ղեկավարության վերաբերմունքում առկա է Թաթարստանի հանդեպ վերաբերմունքի կրկնությունը, սակայն առայժմ ժամանակը չէ եւ Չեչնիայում առկա են դրա համար անհրաժեշտ իրավիճակի ոչ բոլոր բաղադրիչները:

ՌՈԶԱ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ,
Պատմագիտության թեկնածու

ՀԱՄԱՌՈՏ

Խոստոռնակին խոստոռնակ

ՄՈՍԿՎԱ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: «Պատերազմին մենք կպատասխանենք պատերազմով: Մեր պատասխան գործողությունները կախված կլինեն նրանից, թե ինչ պատժամիջոցների կդիմեն ԱՄՆ-ը եւ այլ պետություններ», հայտարարել է Ռուսաստանում Հյուսիսային Կորեայի դեսպան Սոն Սյան Փխին ՌԴ Պետդումայի միջազգային հարցերով հանձնաժողովի նիստում:

Ադրբեջանցի պատվիրակները Սանկտ Պետերբուրգում հարբում էին

Սանկտ Պետերբուրգի ադրբեջանական համայնքը նամակ է հղել Մուսավաթ կուսակցությանը, որում մասնավորապես, ասվում է, թե ԱՊՀ Միջխորհրդարանական վեհաժողովի աշխատանքներին մասնակցած Ադրբեջանի պատվիրակությունը խորհրդարանի խոսնակ Ռասուլ Գուլիեւի նախագահությամբ, իր անվայել վարքով ջուր է լցրել հանրապետության թշնամիների ջրաղացին: Պատվիրակության կազմի մեջ մտնող պատգամավորները զբաղված էին հարբեցողությամբ, իսկ Ռասուլ Գուլիեւը ոչինչ չէր ձեռնարկում, որպեսզի կանխի այդ, ասվում է նամակում: Ուղերձի հեղինակները հավաստում են, որ Ադրբեջանի խորհրդարանի պատգամավորների մակարդակը ծայրաստիճան ցածր է: Խորհրդարանականների անվայել վարքի մասին լուրը պետք է հասնի ադրբեջանական ժողովրդին, նշվում է նամակում:

Ն. Տ.

ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ

Նախնական այց Իտալիա

Բեռլուսկոնին մեծ տեղ է հատկացնում Ռուսաստանին

ՄՈՍԿՎԱ 19 ՀՈՒՆԻՍ, ՌՆԱՐՔ: «Ռուսաստանի նախագահի եւ կառավարության նախագահի միջեւ որեւէ տարաձայնություն չկա», լրագրողներին հայտարարեց վարչապետ Վիկտոր Չեռնոմիրդինը Իտալիա մեկնելուց առաջ: Ռուսաստանի կառավարության ղեկավարը ընդգծեց, որ ինքը Բորիս Ելցինի հետ տարաձայնություն չի ունեցել հենց սկզբից եւ այժմ էլ չունի: Այդուհանդերձ կան ուժեր, որոնք կուզենային նման տարաձայնությունների տպավորություն ստեղծել, նշեց Չեռնոմիրդինը: Ռուսաստանի վարչապետը հույս հայտնեց, թե Դաշնության խորհուրդը կհաստատի այս տարվա բյուջեն:

Միլան կատարած այցի ընթացքում Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության նախագահ Վիկտոր Չեռնոմիրդինը բանակցություններ վարեց Իտալիայի Նախարարների խորհրդի նախագահ Սիլվիո Բեռլուսկոնիի հետ, հաղորդում է Արմենպրեսը հունիսի 21-ին: Դրանց ընթացքում առանձնակի ուշադրություն դարձվեց հուլիսին Նեապոլում կայանալիք Յոթնյակի հանդիպմանը, որի աշխատանքին մասնակցելու է Ռուսաստանի Դաշնության նախագահ Բորիս Ելցինը:

«Մենք մեր կարելին կանենք, որպեսզի Ռուսաստանը համաշխարհային ասպարեզում զբաղվի պատմական, աշխարհագրական, տնտեսական եւ քաղաքական առումով իրեն նախանշված տեղը», հայտարարեց Սիլվիո Բեռլուսկոնին: Իսկ ինչ վերաբերում է տնտեսությանը, հայտարարեց բանակցություններին ներկա Իտալիայի արտգործնախարարության գլխավոր տնօրեն Մալենոն, ապա մի որոշ ժամանակ է պահանջվում, որպեսզի Ռուսաստանը մասնակցի այդ երկխոսությանը:

Վիկտոր Չեռնոմիրդինը գոհունակություն հայտնեց կայացած զրույցի առթիվ: Նա հայտարարեց, որ Իտալիայից շատ բան է սպասում եւ այն կարծիքին է, որ երկու երկրները փոխգործակցության մեծ հնարավորություններ ունեն: Ռուսաստանի եւ Իտալիայի բարեկամության ու համագործակցության նախապատրաստված պայմանագիրը, ընդգծեց նա, հիմնարար բնույթ է կրում եւ նոր մակարդակի բարձրացնում ռուս-իտալական հարաբերությունները: Իտալիայի կառավարության ղեկավարին պաշտոնական այցով Ռուսաստան ժամանելու հրավեր հանձնվեց, որն ընդունվեց:

Հայաստանի Ամերիկյան Համալսարան

Հատուկ դասընթացների բաժին

Ամերիկյան արտաքին քաղաքականությունը հետ-խորհրդային աշխարհում

դասախոս՝ պրոֆեսոր Հրաչ Ջաղոյան
չորեքշաբթի, հունիսի 22, 1994, ժ. 16:00, Հայաստանի Ամերիկյան համալսարանի փոքր դահլիճում (հինգերորդ հարկ)
Երեւան, Մարշալ Բաղրամյան 40

Դասախոսի մասին. Պրոֆեսոր Հրաչ Ջաղոյանը Նյու Յորքի համալսարանի Քուինզ քոլեջի պրոֆեսոր է եւ վերջին տասն տարիների ընթացքում դասավանդել է նույն քոլեջի քաղաքական գիտությունների բաժանմունքում: Նախկինում նա եղել է նույն քոլեջի դեկանը եւ այլ ծրագրերից զատ զբաղվել է նաեւ էթնիկական եւ տարածքային խնդիրների ուսումնասիրման ծրագրով: Պրոֆ. Հրաչ Ջաղոյանը ծնվել է Ռումինիայում եւ վերաբնակություն հաստատել Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում:

Միացյալ Նահանգների բանակում ծառայությունն ավարտելուց հետո նա ուսանել է Քուինզ քոլեջի քաղաքագիտության բաժնում եւ այնուհետեւ շարունակել ուսումը Կոլումբիայի համալսարանի միջազգային քաղաքականության բաժնի ասպիրանտուրայում, որտեղ եւ կատարել է գիտական հետազոտություններ: Նա մասնագիտացել է այնպիսի հարցերում, ինչպիսիք են խորհրդա-ամերիկյան հարաբերությունները, ամերիկյան արտաքին քաղաքականությունը եւ միջազգային հարաբերությունները:

Նա բազմաթիվ դասախոսություններ է կարդացել նախկին Խորհրդային Միության, Արեւմտյան Եվրոպայի եւ հետխորհրդային շրջանում ԱՄՆ-ի արտաքին քաղաքականության, ինչպես նաեւ Հայաստանի եւ հայկական սփյուռքի հետ առնչվող թեմաներով: Պրոֆ. Ջաղոյանը ամերիկահայ համայնքի ակտիվ անդամներից է եւ ներկայումս Ամերիկայի արեւելյան թեմի ազգային առաջնորդարանի գործադիր խորհրդի անդամ: 1993 թ. աշնանը, Նյու Յորքում կայացած Կիլիկիայի թագավորությանը նվիրված միջազգային կազմկոմիտեի նախագահն էր: Նա մասնակցել է բազմաթիվ կոնֆերանսների, գիտաժողովների եւ ծավալել է ակտիվ գործունեություն կրթության բնագավառում:

Դասախոսությունը կընթանա անգլերեն լեզվով՝ հայերեն համընթաց թարգմանությամբ:
Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել
27-33-70 կամ 27-16-58
հեռախոսահամարներով:

ԱԴՐԲԵՋԱՆ

Հեյդար Ալիեւը կայցելի Իսրայել եւ Իրան

ԲԱՔՈՒ, 18 ՀՈՒՆԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւն ընդունեց Ադրբեջանում Իսրայելի դեսպան պարոն Էլիեզեր Յոտվատին նրա խնդրանքով: Հանդիպման ընթացքում պրն. Յոտվատը հանրապետության նախագահին հանձնեց Իսրայելի նախագահի պաշտոնական հրավերը հոկտեմբերի 2-րդ կեսին այդ երկիր այցելելու մասին: Դեսպանը նշեց, որ Հեյդար Ալիեւի Թուրքիա կատարած այցը քաղաքական մեծ նշանակություն ունի, իսկ Հյուսիսատլանտյան դաշինքի խորհրդի նիստում ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի, մյուս երկրների ղեկավարների հետ հանդիպումները, հանրապետության ղեկավարության կողմից ԵԱՀԽ-ի Մինսկի խմբի ջանքերը պաշտպանելը կարեւոր ավանդ կներդնեն ամբողջ տարածաշրջանում խաղաղություն հաստատելու եւ հայ-ադրբեջանական հակամարտությունը կարգավորելու գործում: Նախագահը շնորհակալությամբ ընդունեց Իսրայել այցելելու հրավերը: Հեյդար Ալիեւը հայտարարեց, որ նախատեսվող այցը առաջինն է Ադրբեջանի եւ Իսրայելի փոխհարաբերությունների զարգացման ամբողջ ժամանակամիջոցում եւ մինչեւ դրա իրականացումը կնախապատրաստվեն փաստաթղթեր հնարավոր ստորագրման համար, որոնք կդրվեն երկու երկրների արգասավոր համագործակցության հիմքում: Հանրապետության նախագահը հաղորդեց ԵԱՀԽ-ի Մինսկի խմբի նախագահ Յան Էլիասոնի, Ռուսաստանի պաշտպանության նախարար Պավել Գրաչովի հետ կայացած բանակցությունների եւ պատերազմը խաղաղ միջոցներով ավարտելու նպատակ հետապնդող համատեղ ջանքերի մասին: «Մենք, ինչպես որ առաջ, հանդես ենք գալիս խաղաղասիրական նախաձեռնությամբ եւ ակնկալում ենք համաշխարհային հանրակցության ԵԱՀԽ-ի, ՄԱԿ-ի, ինչպես նաեւ Իսրայել պետության աջակցությունն ու օգնությունը», վերջում ասաց Հեյդար Ալիեւը:

Իսկ մինչ այդ, ինչպես հաղորդում է Փաստը հունիսի 21-ին, հունիսի 29-ից սկսվելու է Հեյդար Ալիեւի եռօրյա այցը Իրանի Իսլամական Հանրապետություն:

Այցի ընթացքում ստորագրվելու են մի շարք միջպետական պայմանագրեր, ինչպես նաեւ քննվելու է Իրանից Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետություն մտնող գազամուղի շինարարությանն առնչվող հարցերի համակարգը: Այս գազամուղի շինարարության պարագայում ապահովվելու է գազի անխափան մատակարարումը Իրանից Նախիջեւան:

Նոյյան տապանը հաղորդում է նաեւ, որ Հեյդար Ալիեւը հանդիպում ունեցավ հանրապետությունում ԱՄՆ դեսպան Ռիչարդ Կոզլարիչի հետ: Հանդիպման ընթացքում Ռիչարդ Կոզլարիչը Հեյդար Ալիեւին իրազեկ պահեց Վաշինգտոն կատարած իր ուղեւորության մասին, որտեղ նա հանդիպումներ էր ունեցել ԱՄՆ պետքարտուղար Ուորեն Քրիստոֆերի եւ սենատորների հետ: Պարոն Կոզլարիչը հայտարարեց, որ այդ հանդիպումների ժամանակ քննարկվել են երկկողմ փոխհարաբերությունների բարելավման հետ կապված, ինչպես նաեւ հայ-ադրբեջանական հակամարտությանն առնչված հարցեր:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Ռուսաստանում շատ են բաժանվողները

ՄՈՍԿՎԱ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: «Ռոսիյսկիե վեստի» թերթի հունիսի 21-ի համարի մի հրապարակում նշվում է, որ Ռուսաստանում յուրաքանչյուր հազար ընտանիքի հաշվարկով 1960 թվականի համեմատությամբ երեք անգամ ավելի ամուսնալուծություն է գրանցվել: Եթե հիսունական թվականներին ծնվել է տարեկան մինչեւ 2,5 մլն երեխա, ապա այժմ այդ թիվը չի գերազանցում 1,4 մլն-ը: Եւ դեռ նրանց 17 տոկոսն էլ ծնվել են արտամուսնական կապերից:

Բելառուսը չի կրկնի Ռուսաստանի ճանապարհը

ՄՈՍԿՎԱ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: «Կոմսոմոլսկայա պրավդա» թերթի հունիսի 21-ի համարում զետեղված է հարցազրույց Բելառուսի նախագահի թեկնածու Ստանիսլավ Շուշկեւիչի հետ: Թղթակցի այն հարցին, թե Բելառուսն արդյոք չի՞ կրկնում Ռուսաստանի անցած ճանապարհը, Շուշկեւիչը պատասխանում է. «Մենք չունենք այն ճանապարհը, ինչ ունի Ռուսաստանը, մենք բաց ենք թողել այդ հնարավոր տարբերակը: Բայց մենք պետք է շնորհակալ լինենք Ռուսաստանից իր ինքնազոհողության համար, իսկ նրա մեծ փորձն ուսումնասիրել ու յուրացնել»:

Մաֆիան կկործանվի

ՄՈՍԿՎԱ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: Մոսկովյան «Տրուդ» թերթին տված հարցազրույցում Ուկրաինայի նախագահի թեկնածու Լեոնիդ Կուչման հունիսի 26-ին նշանակված ընտրությունների շեմին նշել է, որ եթե դառնա երկրի նախագահ, ապա իրեն կբավականացնեն եւ լիազորությունները, եւ վճռականությունը հանցագործ աշխարհին մահացու հարված հասցնելու համար:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Էջեր ղարաբաղյան իրադարձությունների եւ խոհերի գրքից

Հարազատ հողի վերքերն անցնում են իմ սրտի միջով

ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆ

Հիմա ի՞նչ անեմ, ինչ պատասխան տամ իմ պապերին

Արցախից վերադարձա Երեւան: Իմ բանալիով բացեցի դուռը: Սպասում էի, որ սովորականի պես երեխաներս ընդառաջ կվազեն: Լռություն է: Մի ռոպե անց, մինչ ես մնում էի տակիս նախասենյակում, ականջիս լացի ու խոսակցության ձայներ հասան: Վատ բան անցավ մտքովս: Վախենում էի հարցնել: Վերջապես կից սենյակից դուրս եկավ տղաս ու կամաց ասաց. «Արտակին բերեցին: Սպանել են Հոռադիզում»: Ես ճանաչում էի Արտակին: Հարեւանիս տղան էր, իմ երեխաների հետ նույն բակում էր մեծացել: Իմ Հայկից երկու տարով էր մեծ: Երեխաներիս կոհորտայի ամենահամեստ տղան էր: Բազմոցային լալիս էին երկու աղջիկներս: Նրանք գրեթե հասակակիցներ են: Իմ երեքը ծնվել են չորս տարում: Ավագը հեծկլտալով բողոքեց. «Տասնութ տարեկան տղային, առանց նախապատրաստման, միանգամից առաջին գիծ են տարել: Չէ որ դա սպանություն է»: Հասկանում եմ, որ նա ինձ էլ է մեղադրում: Լռում եմ: Նա վիճես ունի: Թեեւ համաձայն եմ նրա հետ: Արցախում հրամանատարությունն այս բոլոր տարիների ընթացքում առաջին գիծ չի ուղարկել ոչ մի, այսպես ասած, չպատրաստված տղայի: Իսկ երբ Արտակին վերցրել են ու տեղից տարել ռազմաճակատ, ապա դա բացահայտ պրովոկացիա է ընդդեմ Ղարաբաղյան շարժման:

Հայկն ասաց, թե թույլ չեն տալիս Արտակին թաղել Եռաբլուրում, որտեղ ննջում են բոլոր նրանք, ովքեր զոհվել են Ղարաբաղյան ճակատում, որովհետեւ քիչ է ծառայել: Այդպես են բացատրել զինկոմիսարիատում Արտակի հարազատներին: Զանգահարեցի զինկոմիսարիատ: Ասացին, թե այդպիսի կարգադրություն են ստացել պաշտպանության նախարարությունից: Զանգահարեցի պաշտպանության նախարարություն, պարզվեց, որ իսկապես նման կարգադրություն կա: Մարտական փառքի գերեզմանոցում թաղել միայն նրանց, ովքեր կռվել են վեց ամսից ոչ պակաս: Ստիպված էինք «խախտել» կարգը: «Վերջիվերջո մեկը կարող է կռվել ընդամենը մեկ ժամ եւ Հունան Ավետիսյանի նման սխրանք գործել, մյուսը տարիներ շարունակ կարող է թաքնվել համքարական պահեստներում»:

Զինկոմը շատ բան արեց ծնողների վիճակը թեթեւացնելու համար: Համոզվելով, որ բոլոր հարցերը կլուծվեն, դժվարություն չի լինի ո՛չ դագաղի, ո՛չ թաղման տեղի, ո՛չ նվագախմբի, ո՛չ ավտոբուսների հարցում, ես գնացի հոգեհանգստի: Երկար կանգնեցի բարձրահասակ, նիհարիկ, չափահաս տղայի դագաղի մոտ: Նայելով աղվամազով ծածկված նրա ներս ընկած այտերին, մտածում էի, որ Արտակը կյանքում դեռ ոչ մի անգամ չի սափրվել: Մայրն անվերջ ողբում էր, որ չկարողացավ պահպանել որդուն: Ես նստեցի Արմենի՝ Արտակի հոր կողքին, հիսունվեցամյա վաստակաշատ դասատուի, որ երկու ինֆարկտ էր տարել: Գունատությունն ընդգծում էր Արմենի նուրբ դիմագծերը: Ողբացող կանանցից մեկը, չքաշվելով վրդովմունքը, անիծում էր բոլոր նրանց, ովքեր տղային առանց պատրաստելու ուղարկել են մահվան դեմ:

– Բանն այստեղ տարիքը չէ: Վերջիվերջո օրենքով ընդունված է տասնութ տարեկանում տանել, եւ իմ որդին էլ բանակ է գնացել: Կարեւորն այստեղ ուրիշ բան է: Իմ նախնիներն անցնելով Դեր Զորի ճանապարհներով, ամեն ինչ արել են, որպեսզի Առամյանների տոհմը շարունակի իր գոյությունը: Աստված ինձ մի աղջիկ, մի տղա է տվել: Ու ես մեղավոր չեմ, որ միայն մի տղա եմ ունեցել՝ Արտակը: Ունեցե՛լ: Հիմա ես ի՞նչ անեմ: Ի՞նչ պատասխան տամ իմ պապերին: Հասկանում եմ՝ Ղարաբաղի պատերազմը, ինչպես դուք եք հաճախ գրում, հայրենական պատերազմ է, այսինքն համահայկական: Բայց համոզված եմ, որ զինակոչիկների երկու-երեք տոկոսից ավելին չեն կազմի նրանք, ովքեր այնպիսի ընտանիքից են, որտեղ միայն մի տղա կա: Երբ երկուսն են, ապա կարող են մեկին ուղարկել ռազմաճակատ, մյուսին թողնել, որպեսզի տոհմը շարունակվի: Երբ յոթն են, ապա վեցին ուղարկել, մեկին թողնել տանը: Հիմա փաստորեն ցեղասպանություն կատարվեց, իմ ընտանիքում, իմ տոհմում:

Թաղումից հետո ես զինկոմիսարիատում իմացա, թե Արտակն ինչպես է ընկել ռազմաճակատ: Պարզվեց, որ նա ծանուցումն ստանալուն պես ինքն է վազել զինակոչի կետ: Եվ զորամասում, որտեղ անցել է երիտասարդ զինվորի ուսուցումը, նա հանգիստ չի տվել հրամանատարներին: Անընդհատ խնդրել է՝ իրեն ուղարկել առաջին գիծ: Կամավոր-զինակոչիկ: Արտակն սպանվել է նշանառուի ճշգրիտ գնդակով: Ճակատագիր է:

Եվ այնուամենայնիվ, ես հասկանում եմ հերոսի հորը, հասկանում եմ Արմեն Առամյանին, որը ոչ միայն իր մասին է մտածում, այլեւ իր ժողովրդի:

Արտակի թաղման օրը ես ավագ դստերս հետ կանգնած էի մուտքի մոտ, որտեղ խմբվել էին մարդիկ: Շատ մարդ կար: Նրանց մեջ նկատելով Լիա Կիրակոսյանին իր երկու նախադպրոցական թոռնիկների հետ, մենք մոտեցանք: Հանկարծ Լիան թխսամոր նման կռանալով, իր ամբողջ մարմնով ծածկեց թոռնիկներին ու ասաց. «Չեմ տա սրանց: Սրանք չեն գնա: Վերջացրե՛ք պատերազմը...»: Անմիջապես էլ սրափվելով, զգաց անհարմարությունը եւ ջանաց ինչ-որ կերպ արդարանալ, որ այդ խոսքերը հատկապես ինձ է ուղղել: Ես լռեցի հասկանալով նրան: Ու այդ ժամանակ մտածեցի Ջոնի մասին, իմ ընկերոջ եւ ուսուցչի: Մարդու, որն իր ամբողջ կյանքում դաստիարակում էր երիտասարդներին: Եվ ես կարող էի այդ պահին Լիային ասել, թե երբ նրա ամուսին Ջոն Կիրակոսյանը, որին սփյուռքում անվանում էին հայերի ցեղասպանության կազմակերպիչների դատախազ, երբ Ջոն Կիրակոսյանը բարձրացրեց Հայ դատի դրոշը, մենք գնում էինք նրա հետեւից, իմանալով, որ Հայ դատը ոչ միայն խոսքեր են, այլեւ գործողություն, նաեւ պատերազմ: Հենց դրա համար էլ, երբ Ջոնը պառկած էր մահվան մահիճում, մենք՝ նրա ընկերներն ու զինվորները, առաջին հերթին մտածում էինք այն բանի մասին, որ թույլ չտանք նրա դրոշը ընկնի գետին: Եվ վերցրինք դրոշակը նրա սառչող ձեռքերից, որպեսզի տանենք մարտի:

«Մեյրան: Դեմք: Ոսք»

Հիմա տարօրինակ մասնագիտություն ունեմ ես: Ապրում եմ աշխատավարձով, որ ստանում եմ «Լիտերատուրնայա գազետայից», որտեղ շարունակում եմ աշխատել, բայց ոչ այնպես, ինչպես առաջ: Ինձ սպասարկում է դարձյալ նույն հարազատ բերքի ավտոմեքենան: Երբեմն հոնորար եմ ստանում, տարբեր հրատարակչություններում հրատարակվում են իմ հոդվածներն ու պատմվածքները: Իրականում գիշեր-ցերեկ զբաղված եմ Արցախով: Շատ հաճախ եմ օգտվում սիրածս փոխադրամիջոցից՝ ուղղաթիռից: Ժամանակս ծրագրում եմ՝ ելնելով նրանց պլաններից, ովքեր մտադիր են գնալ Ղարաբաղ, այսպես ասած, իմ միջոցով: Այս անգամ ես ընկերակցեցի Հակոբ Բաշմակյանին՝ Լոս Անջելեսից: Նա «Մեղմիր Ասուրիս»՝ (Բուժօգնություն Հայաստանին) կազմակերպության կողմից, որը ղեկավարում է Լոս Անջելեսում բժիշկ օրթոպեդ Վարդգես Նազարյանը, բերել էր դեղամիջոցներ, բուժսարքավորումներ, ժողտնտեսության անհրաժեշտ կարի միջոցներ: Եվ էլի քսան հազար դոլար կենսապահովման օբյեկտների վերականգնումների համար: Հարկավոր էր այդ ամենը հասցնել Արցախ: Մեզ ընդամենը երեք օր էր տրված: Առաջին օրը եղանակը նպաստավոր էր: Ճիշտ է, նպաստավոր եղավ մինչեւ ճանապարհի կեսը: Մեր ուղղաթիռը մինչեւ Սիսիան թռչում էր կուրորեն: Օդաչուները փորձված կողմնորոշում ունեն՝ թռչել անընդհատ դեպի արեւելք: Թռչում ենք ամպերի վրայով: Եվ որքան էլ բարձր լինեն ամպերը, երբեք չեն ծածկում Քիրս սարի գագաթը (3700 մ), որից հետո դեռ մի րոպե պետք է շարունակել թռչել դեպի արեւելք, ապա թեքվելով ամպերով ծածկված Ստեփանակերտի վրայով դեպի աջ, այսինքն դեպի հյուսիս, Ասկերանի եւ Աղդամի կողմը: Այստեղ արդեն սարեր չկան: Ամպերի տակ Քարքարի կիրճն է, որ գնալով դառնում է հովիտ: Այստեղ ուղղաթիռն արդեն դեպի վայրէջք է գնում, եւ շուտով աչքիդ առաջ ամպերն սկսում են հալվել: Պղտոր շղարշի միջով երեւում են դաշտերը, անտառները, վարելահողերը, բլուրները: Ուղղաթիռը պտույտ է գործում եւ, թռչելով Ասկերանի վրայով, ձախում, ծանծաղուտի երկարությամբ թողնելով մեր հայրենի Քյաթուկ գյուղը, վայրէջք ենք կատարում «Մենք ենք մեր սարերը» հուշարձանի մոտ, որը դարձել է պայքարող Ղարաբաղի խորհրդանիշը եւ ժողովրդի մեջ ստացել «Պապիկն ու տատիկը» անունը:

Այսպես մենք թռանք Բաշմակյանի հետ: Բեռը թողնելով Ստեփանակերտում, ավտոմեքենայով մեկնեցինք Շոշ գյուղը: Ճանապարհին ես պատմում էի Շոշի եւ շոշեցիների սխրագործության մասին, հրամանատար Ազոյի (Արզամ Հարությունյանի) մասին, նրա հարսանիքի մասին, որը ոչ միայն Ղարաբաղի եւ Հայաստանի հեռուստատեսությամբ էր ցուցադրվել, այլ նաեւ, Քոկսի շնորհիվ, ամբողջ Եվրոպայում: Իսկ հիմա Արզամ Հարությունյանի հոգեհանգիստն է: Այրիացավ գեղեցկուհին... Որբացավ ութամսյա դստրիկը... Հակոբ Բաշմակյանը չէր սպասում, թե Ղարաբաղ ոտք դնելու հենց առաջին պահից կիսելու է գյուղի ահռելի ցավն ու անսփոփ վիշտը, Շոշ գյուղի, որը, թվում է, այնքան ցավ ու վիշտ էր տեսել, որ երեւի պետք է արդեն ընտելացած լիներ ամեն ինչի. բայց հրամանատարի մահը ցնցել էր ոչ միայն գյուղին:

Շարունակելի

Սկիզբը՝ 21, 25, 28 մայիսի, 1, 4, 8, 11, 15 հունիսի

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Ամառային տագնապներ

Իսկ երբ այսպես շարունակվի՞...

«Ամառը ջերմություն է, լույս ուղեւորություններ ու հանգիստ: Ավաղ, դրանք սովորական, կանոնավոր պայմաններում: Մեզ համար ամառը կրկնակի լարվածության ու տագնապների շրջան է», ասում է հիգիենիկ եւ հակահամաճարակային հսկողության հանրապետական կենտրոնի գլխավոր բժիշկ Պայծառ Գիլբարյանը:

1993-ի փետրվարին Հայաստանի կառավարությունը որոշում ընդունեց «համաճարակների եւ տարափոխիկ հիվանդությունների կանխարգելման միջոցառումների մասին»: Փաստաթուղթն արձանագրում է, որ հանրապետությունում ստեղծված տնտեսական խոր ճգնաժամը, երկարատեւ շրջափակումը, էներգակիրների սակավությունը, ֆինանսական եւ նյութական միջոցների անբավարարությունը տեւական սառնամանիքների պայմաններում հանգեցրել են համաճարակային իրադրության կտրուկ սրման:

Թեեւ անցած ժամանակամիջոցում նկատելի աշխատանք կատարվեց ջրամատակարարման, կոյուղու համակարգերի սանիտարա-տեխնիկական վիճակը բարելավելու եւ աղբահանության ուղղությամբ, սակայն վիճակը տագնապալից է, ջրամատակարարման եւ կոյուղու համակարգերը դեռեւս խափանումներ ունեն, որոնք պոտենցիալ վտանգ են ներկայացնում վարակների առաջացման եւ խմելու ջրի՝ կոյուղու ջրերով աղտոտման տեսակետից. կարող են առաջանալ սուր աղիքային տարափոխիկ հիվանդությունների բռնկումներ: 1983 թ. բռնկումներ են արձանագրվել Վանաձոր եւ Չարենցավան քաղաքներում, Արտաշատի, Նաիրիի, Գորիսի, Կապանի, Աշտարակի շրջաններում:

Լուրջ մտահոգություն է կենցաղային աղբի եւ արտադրական թափոնների խնդիրը հատկապես Երեւան քաղաքի Արաբկիրի եւ Խորհրդային շրջանի Ավան թաղամասում:

Որքան էլ տարօրինակ է, հիգիենիկ եւ հակահամաճարակային հսկողության հանրապետական կենտրոնին չի հաջողվում կանոնավորել աղբարկղերի տեղադրման եւ աղբահանությունը ժամանակին կազմակերպելու խնդիրը՝ Ավանի մասնավոր հատվածում: Ծանր դրությունից դուրս գալու համար կենտրոնը փորձել է ստանալ շրջանի դատախազության օգնությունը: «Չենք կարող: Լուծվող հարց չէ, պատասխանել են դատախազությունում, մեր շենքի շրջապատն էլ նույն վիճակում է»: Մեր աչքն ու ընչուղիները փաստորեն համակերպվել են հակասանիտարական այս ծանր իրավիճակին: Մնում է, որ գլխավոր բժիշկները, որոնք աշխատանքի բերումով հաճախ են այստեղ լինում, եւ արտասահմանից եկող հյուրերը նույնպես վարժվեն այս տեսարաններին:

Հաճախ համապատասխան մարմինների ղեկավարները փորձում են արդարանալ՝ բենզին չկա: Հարցը միայն բենզինը չէ, ասում է գլխավոր բժիշկը: Շենգավիթի շրջանում գրեթե բավարար մակարդակով աշխատանք է կատարվում... Տեղական իշխանությունները պետք է վերահսկողություն իրականացնեն:

Պակաս կարեւոր չեն թափառող կենդանիների՝ շների եւ կատուների դեմ պայքարի աշխատանքները: Այդ նպատակի համար նախկինում գոյություն ունեցող աշխատանքային խմբերն այսօր չկան: Թափառող կենդանիները վտանգ են ներկայացնում մարդկանց մեջ կատաղության հիվանդության տարածման տեսակետից: Հանրապետության գրեթե բոլոր շրջաններում կան կատաղության բնական օջախներ: Այդպիսի դեպքեր եղել են Եղեգնաձորի եւ Աբովյանի շրջաններում:

Ոչ տարվա մյուս եղանակներին, ոչ էլ, առավել եւս, ամռանը չի կարելի հաշտվել, որ ամենուրեք տարրական հիգիենիկ պայմանների բացակայությամբ սննդամթերք վաճառվի: Վաճառքի այս եղանակը կարող է նպաստել թոքախտի տարածմանը:

Երեւանում հասարակական զուգարանները մեծ թիվ չեն կազմում: Եղածներն էլ հեռու են սանիտարա-հիգիենիկ նորմալ վիճակից: Իրավասու մարմինները պիտի հոգ տանեն մեր անվտանգ կյանքի համար:

ՅՈՒՐԻ ԾԱՂԻԿՅԱՆ

ԳՆՈՒՄ ԵՄ

Մեկ կամ երկու սենյականոց բնակարան քաղաքի կենտրոնում կամ մետրոյի «Բաղրամյան» կամ «Բարեկամություն» կայանների մոտակայքում, մեկ միլիոն դրամի սահմաններում: Զանգահարել՝ 582483

ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՐ ՄԱՐԴԿԱՆՑ

Եթե դուք դեռ չեք կողմնորոշվել, թե որտեղ տեղադրեք Ձեր կազմակերպության (ֆիրմայի) գովազդը, ապա հիշե՛ք

- Մետրոպոլիտենից Երեւանում օրական օգտվում է **250000** մարդ
- Ձեր գովազդը մետրոպոլիտենի տարածքում կտեսնի օրական **58000** մարդ
- Այն կհիշեն **37000** մարդու
- Նրանցից առնվազն **1500**-ը կշտապեն օգտվել Ձեր ծառայություններից:

Շտապե՛ք, մետրոպոլիտենի տարածքը մեծ է, բայց ո՛չ անսահման, իսկ գովազդի տեղադրման լավագույն կետերը շուտով ամբողջովին կզբաղեցվեն:

Հիշե՛ք, Ձեր գովազդը նախապատրաստելու և տեղադրելու համար Դուք անհամեմատ ավելի քիչ կվճարեք, քան վճարել եք մինչ այս իրավունքը ստանալու համար:

Զանգահարե՛ք 22-96-54, 27-69-08 և Ձեզ մոտ կգա մեր գործակալը: Մեր հասցեն՝ Մարշալ Բաղրամյան պող. 76 (Մետրոպոլիտենի վարչության շենք):

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

միջազգային

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ

Արաբ-իսրայելական երկարամեայ հակամարտութեան լոյսին տակ

Ազգային ազատագրութեան ուղի՞, թէ՝ ահաբեկչութիւն

ՎԱՄՕ ՄՈՄՃՈՖԵԱՆ
Պէյրութ

Քաղաքական ահաբեկչութիւնը որպէս ազգային-ազատագրական պայքարի զէնքերէն մէկը յաճախ գործադրութեան դրուած է շատերու կողմէ: Այսպէս կոչուած «յեղափոխական» ահաբեկչութիւնը երկսայրի սուր է, որ իր նպատակներուն հասնելէ ետք կրնայ ուղղուիլ նոյն իսկ յեղափոխական շարժման կամ պետութեան ղեկին յայտնուած ղեկավարներուն դէմ իսկ, ինչպէս պատահած է յաճախ: 60-ական թուականներու վերջին, որպէս արդիւնք միջազգային քաղաքական իրադրութեան սրման, նամանաւանդ Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ծայր առաւ քաղաքական ահաբեկչութիւններու անվերջանալի շարքը, որուն զոհ գացին նաեւ կազմակերպիչ ղեկավարներէն շատեր: Նաւթային եկամտական աղբիւրներու օգտագործումէն գոյացած գումարներէն՝ բազմամիլիոն դոլլարներ հոսեցան քաղաքական արիւնալի ահաբեկչութիւններ կազմակերպող հետախուզական «ջոկի» կազմակերպութիւններու «գանձարան»: Իսրայէլի պետութեան գոյութիւնը, որ ինքնին դէմի Արաբական ծոցի նաւթահորերը ներխուժելու ընդարձակ խարիսխ էր, ստեղծման առաջին օրէն իսկ պատճառ դարձաւ «բաց» ու գաղտնի զինեալ պայքարի, որուն զոհ գացին տարածաշրջանի շուրջ մէկ միլիոն քաղաքացիներ: Պատերազմող երկու կողմերն ալ զինավարժեցին բազմաթիւ դաշնակիցներ ու վարձկաններ, որոնք ահաբեկչական պայքարը հետագային տեղափոխեցին Եւրոպայի ու Ամերիկաներու, Ասիոյ եւ Ծայրագոյն Արեւելքի եւ Ափրիկէի երկիրներ: Ստորեւ կը ներկայացնենք 60-ական թուականներու վերջէն մինչեւ այսօր Միջին Արեւելքի ու միջազգային թատերաբեմի վրայ ահաբեկչական կազմակերպութեանց ղեկավարներէն ոմանց մասին համառօտ կենսագրութիւններ, որոնցմէ շատեր դարձան ազգային-ազատագրութեան պայքարով իրենց ժողովուրդներու ղեկավարներ, կամ... վարձկաններ:

Իսրայելական ահաբեկչութեան ղեկավարներ

Մենախիմ Բեգին: Ռուսաստանի Բրեստ-Լիտովսկ քաղաքը ծնած այս փոքրամարմին հրեան երիտասարդ տարիքին դարձաւ սիոնիստական երիտասարդական շարժման ահաբեկչական թեւի ղեկավարներէն: Խորհրդային բանտերու մէջ առաջին փորձութենէն ետք (1939-1941), ազատ արձակուեցաւ ու գնաց Պաղեստին, ուր հիմնեց «Իռկուն» ահաբեկչական խումբը, որ միաժամանակ հարուածեց իր նախկին «տէր»՝ անգլիական գաղութատիրութիւնը եւ արաբ-պաղեստինեան խաղաղ ազգաբնակչութիւնը: Անոնցմէ Բեգինի նպատակն էր ահ ու սարսափի մատնել ոչ հրեայ ու «չափաւոր» հրեայ շրջանակները, ի վերջոյ ստանձնելու համար Իսրայէլի պետութեան ղեկը: Սակայն քախեցաւ Իսրայէլի առաջին նախագահ Բեն Գուրիոնի հետ (մինչեւ իսկ ռազմական գետնի վրայ, 19[..]ին, Հայֆայի մէջ), սպասելով մինչեւ 70-ականներու վերջը՝ Իսրայէլի վարչապետ դառնալու: Իր վերջին արիւնալի «հերոսութիւններէն» էր 1982-ի իսրայելեան ներխուժումը Լիբանան, իր «հոգեզաւակ» պաշտպանութեան նախարար Արիէլ Շարոնի ղեկավարութեամբ: 1947 թուականի Երուսաղէմի «Քինգ Դէյվիդ» («Դաւիթ արքայ») հիւրանոցին ահաւոր պայթումէն ետք, հրեաներու խախամապետը նամակ ուղարկեց Մենախիմ Բեգինին, ուր զինք կոչեց Մենախիմ Սահյուն (Սիոնիզմի որդը...):

Յիցխակ Շամիր: Պաղեստինի քաղաքացիական պատերազմին (1946-1948) ու Իսրայէլի ստեղծման պայքարին կեդրոնական դէմքերէն մէկը, որ հռչակի տիրացած է Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան խաղաղութեան պատուիրակ Կոմս Բեռնադոտի ահաբեկմամբ, Երուսաղէմի մէջ: Շամիր արիւնալի ահաբեկչական դէմքերու կազմակերպիչներէն է, նպատակ ունենալով սարսափ տարել ու գաղթեցնել պաղեստինցիները: Յաջողած է հասնիլ Իսրայէլի պետութեան վարչապետի պաշտօնին եւ յաջողեցնել հրեաներու վերջին գանգուածային արտագաղթը Խ. Միութենէն Իսրայէլ, Միխայիլ Գորբաչովի «կնքահայրութեամբ»: Վերջինս Շամիրի ծնողէն ստացած 56 հազար դոլլարի պարգեւ, երբ երեք տարի առաջ Իսրայէլ այցելեց:

Մոշէ Դայան: 30-ական թուականներու վերջերուն ռուս-հրեայ սիոնական քաղաքական գործիչ Օլգա Մէյերսոնի (Գոլդա Մէյիր, Իսրայէլի վարչապետուհի) հետ եղած է թէ՛ ռազմական եւ ընդյատակեայ ահաբեկչական «կիդուցային» տիպի պայքարի ղեկավարներէն մէկը Պաղեստինի մէջ: «Ալ-Հագանայի» կազմակերպութեամբ ստեղծած է նաեւ «Իսրայէլի ինքնապաշտպանական բանակը» կամ ՑԱՀԱԼ-ը, 1947-ին զէնք մաքսանենգելով Չեխոսլովաքիայէն: Այս «նշանաւոր միականին» (աչքը կորսնցուցած է Սուրիոյ սահմանամերձ շրջանի կռիւներուն) բազմիցս եղած է պաշտպանութեան նախարար եւ գաղտնի կերպով բազմաթիւ հանդիպումներ ունեցած է արաբ ղեկավարներուն հետ:

Յիցխակ Ռեբին: Հիմնադիրը «Շտեռն» ծայրայեղ «աջ» ահաբեկչական կազմակերպութեան, որուն հարուածներէն անմասն չեն մնացած նաեւ անգլիացիները, 30-ականներու վերջէն սկսեալ [..]ախիմ Բեգինի հետ կազմակերպած է 1947-ի Պաղեստինի քրիստոնեայ-իսլամ Դեր Յասին գիւղի ահաւոր սպանդը, որուն զոհ գացած է 1000 խաղաղ բնակիչ:

Արիէլ Շարոն: Իսրայէլի ռազմական ղեկավարութեան «անգղներէն» մէկը: Ղեկավարած է 1982-ի Լիբանանի զաւթումը: Արեան լիճի մէջ թաղուցած է Լիբանանը, կազմակերպելով Սաբրա եւ Շաթիլա գաղթակայանի արիւնալի, խժդժելի սպանդը, լիբանանցի դաշնակիցներու հետ:

Դան Արբիլ ու Սիլվիա Ռաֆայէլ: Իսրայելական «Մոսադ»-ի մասնագիտացած բաժնէն՝ «Շին բեթ»-ի հանրայայտ գործակալներէն, որոնց անունը կապուած է ոչ միայն արաբական ու պաղեստինեան թիրախներ հարուածելու գործին (ինչպէս «Սեւ Սեպտեմբեր» կազմակերպութեան ահաբեկումը 1973-ին, Պէյրութի մէջ), այլեւ Բելգիայէն ուրանիւմի տակառներու մաքսանենգութեան՝ դէպի Իսրայէլի «Դեմոնա» ատոմական հետազօտութեան ու ատոմական զէնքերու պատրաստման կեդրոնը՝ Նեգեւի անապատին մէջ: Դան Արբիլ դանիացի հրեայ է, իսկ Սիլվիա Ռաֆայէլը՝ ամերիկուհի-հրեայ, երկուքն ալ ներգաղթած Իսրայէլ ու մասնակցած «Բլումբաս»-ի զգայացունց գործողութեան (ուրանիւմի գաղտնի փոխադրումը Անտվերպենի նաւահանգիստէն Հայֆա): Արբիլ ու Ռաֆայէլ այս տեղեկութիւնները հաղորդած են 1977-ին՝ Նորվեգիոյ զինուորական հետախուզական վարչութեան կողմէ հարցաքննուելու ժամանակ: Անոնք սխալմամբ, պաղեստինեան ռազմական հետախուզութեան «Սուահովութիւն 17»» օրգանին ղեկավար Ալի Հասան Սալամէն սպանելու փոխարէն ահաբեկած էին... մարոկցի ուսանող մը ծերպակլլուած:

Պաղեստինեան յեղափոխական-ահաբեկչական պայքարի դէմքեր

Արդ Ալ-Քադեր Ալ Հուսէյնի: Պաղեստինի 1945-1948-ի քաղաքացիական պատերազմին գլխաւոր դերակատարներէն: «Յասուկ» գործողութիւններու համար մարզուած է հիթլերական Գերմանիոյ մէջ, որուն յարած էին արաբ շատ քաղաքական ղեկավարներ, յուսախաբ՝ արաբներու նկատմամբ սին խոստումներէն ու դաւերէն: Ա. Ք. Հուսէյնին իր գլխաւոր օգնական Ֆաուզի Դորբին էր, որ ահաբեկչական յաղթականութեան մեծագոյն վարպետն էր, կազմակերպեց շարք մը ահաբեկչական պայթեցումներ, որոնցմէ ամենէն նշանաւորը՝ «Ջերուզալեմ Պոստ»-ի կեդրոնը Երուսաղէմի մէջ, 1947-ին: Հուսէյնին սպաննուեցաւ 1948-ի վերջին, ճակատամարտի ընթացքին, դառնալով պաղեստինցի հերոսներէն մէկը: Հետագային, Պաղեստինի ազատագրական կազմակերպութեան ռազմական ու ռազմա-հետախուզական «յատուկ» կազմակերպութիւններու պատասխանատուները Ա. Ք. Հուսէյնի փորձառութիւնը եւ աւանդը օգտագործեցին ստեղծելու հզօր ահաբեկչական կազմակերպութիւն, որ ամբողջ 25 տարի անխնայ պատերազմ մղեց Իսրայէլի ու անոր դաշնակիցներուն դէմ:

Մուհամմէդ Բուդիա: Ալժիրի անկախութեան պատերազմին (որ կը կոչուի նաեւ մէկ միլիոն նահատակներու ճակատամարտ) ընդյատակեայ պայքարի կեդրոնական դէմքերէն մէկը: Ինքն էր որ Ահմէդ Բեն Բելլայի, Հաուարի Բումեդիէնի, Բըլխասեմի եւ այլոց հետ կազմակերպեց արիւնալի ռազմական-ահաբեկչական երկարամեայ պատերազմ, որ վերջ գտաւ Ալժիրի ժողովուրդին յաղթանակով ընդդէմ ֆրանսական գաղութատիրութեան (1961-1962): Առաջին անգամ ըլլալով, Բուդիա օգտագործեց ֆրանսացի անարխիստներն ու ծայրայեղ «ձախ» տրոցկիստները որպէսզի կազմակերպեն «ականուած պայուսակներու պատերազմ»-ը Ֆրանսայի ու Բելգիայի մէջ: Ալժիրի առաջին նախագահ Բեն Բելլայի օրով, Բուդիա նշանակուեցաւ երկրին «յատուկ» սպասարկութիւններու պետ, օգնութեան ձեռք մեկնելով ափրիկեան ու ասիական ժողովուրդներու պայքարին: Իսկ Հաուարի Բումեդիէնի պետական բռնահարումէն ետք, Բուդիա անցաւ արտասահման, կազմակերպելով տնային արգելափակման դատապարտուած Բեն Բելլայի համակիրները Եւրոպայի մէջ: Բուդիա դարձաւ միջազգային մամուլի լուսարձակներուն տակ յայտնուեցաւ, երբ զինուորագրեց նշանաւոր ահաբեկիչ Կառլոսը: Թերեւս անոնց միջեւ արտաքին արտակարգ նմանութիւնը պատճառ դարձած էր այս համագործակցութեան, բայց եւ որ պատճառ դարձաւ Բուդիայի սպանութեան «Մոսադ»-ի (Իսրայէլի հետախուզական կազմակերպութիւն) գործակալներուն կողմէ, ատրճանակով, 1974 թուին:

Կառլոս (Իլիչ Ռամիրեզ Սանչեզ): Միջազգային ահաբեկչութեան առասպելական դէմքերէն: «Դասական» տիպար յեղափոխական ահաբեկիչի մը, որ ի վերջոյ դարձաւ գաղտնի սպասարկութիւններու վարձկան: Կառլոս ծնած է Վենեզուելայի մէջ, միջնեկ զաւակը հօր մը, որ իր երեք որդիները կոչած է յաջորդաբար՝ Վլադիմիր, Իլիչ, Լենին...: Կառլոս համալսարանական ուսումը կը ստանայ Մոսկուայի Փաթրիս Լումումբա համալսարանին մէջ, ու շրջան մը կարենալ հաստատելէ ետք պաղեստինեան յեղափոխական տարրերուն հետ, կը բարեկամանայ Բուդիայի հետ, որ զինք կը ծանօթացնէ եւրոպական ահաբեկչական, անարխիստական ու ծայրայեղ «ձախ» շարժումներուն հետ: Սակայն Կառլոս կը հիմնէ իր առանձին խումբը ու կը հարուածէ հրէական իսրայելական կեդրոններ ու անձեր, ապա կը դիմէ մինչեւ իսկ «Օփէք»-ի (նաւթարդինահանող երկիրներու համաժողով) ղեկավարներու առեւանգման ու «պատանդներէ» բազմամիլիոն գումարներու խլուցման գործելակերպին: Ըլլալով հիանալի, դիպուկ հրաձիգ, սարսափի մէջ ձգած էր ֆրանսական ոստիկանութիւնը, որուն պատասխանատուներէն մի քանին կը գնդակահարէ իր տան մէջ, երբ եկած էին զինք Փարիզէն հեռացնելու: Կը կարծուի թէ Կառլոսի վերջին օրերը եղած են Լիբիոյ մէջ, ուր կը կոչուէր «Մեծ յեղափոխական Կառլոս»: Իր վերջին գործողութիւնը, 1983-ին Փարիզի «Ժորժ 5-րդ» հիւրանոցին մէջ, ձախողութեան մատնուեցաւ եւ իր զուիցերիացի ընկերը ձերբակալուեցաւ:

Աբու Ալի Իյադ: Կիսահաշմանդամ, միականի, ծեռնափայտով քալող զօրական մը, որուն կեանքը ողբերգական աւարտ ունեցաւ՝ գնդակահարուեցաւ Հուսէյն թագաւորին հրամանով, 1969-ին պաղեստինեան ազատագրութեան բանակին ու յորդանանեան բանակի միաւորներուն միջեւ արիւնալի բախումներէն ետք: Այդ կարճատեւ քաղաքացիական պատերազմին, Յորդանան մուտք գործած Սուրիոյ «Փետրուարեան» կառավարութեան հրասայլերը պատճառ դարձան, որ ամերիկեան կառավարութիւնը ուղղակիօրէն միջամտէ ու օգնէ այն ժամանակուան պաշտպանութեան նախարար Հաֆէզ Ալ-Ասադին, որ պետական հարուածով իշխանութեան գլուխ գայ՝ փոխան մարքսիստական հակումներ ունեցող Սալահ Ալ-Ճեդիդի, Նուրէդին Ալ-Աթասիի (երկուքն ալ մահացած, 1970-1992 թուականներուն մնալով «Մեզզէ» քաղաքական-զինուորական բանտին մէջ, Դամասկոս...), Սալահ Էդդին Ալ-Բիթարի կազմած կառավարութեան: Աբու Ալի Իյադ կը հանդիսանայ Պաղեստինեան յեղափոխութեան ռազմական ուժերու կազմաւորման, ազատագրութեան բանակի վերածման գլխաւոր պատասխանատուն: Չեզոք մահկին ծանօթութիւնը յաճախ իրենց գլխուն վրայ զգացած են նոյնինքն Յասէր Արաֆաթը, Սալահ Խալաֆը (Աբու Այադ), Հալիլ Աբդ Ալ Համիդը (Աբու Հոլ), Աբու Ջիհադը եւ ուրիշներ...: Ա. Ա. Իյադին հիմնած զինեալ բանակային միաւորումները այն ժամանակ տակաւին չէին ապականած ծոցի երկիրներուն ուղարկած նաւթադոլլարներով:

«Սեւ Սեպտեմբեր» ապա՝ «Միացեալ պատահովութիւն» կազմակերպութիւնները, (Աբու Յուսէֆ ալ Նաժժար, Աբու Աբէֆ Բսիսօ, Աբու Շաքեր Բսիսօ, Էմին Ալ-Հինդի): Իսրայելացի մարզիկներուն սպանութեամբ՝ 1972 թ.-ի Միւնիխի ողիմպիական խաղերուն ընթացքին, «Սեւ Սեպտեմբեր» կազմակերպութիւնը հրապարակ կ՚իջնէր: Պէյրութի պաղեստինեան գաղթակայաններուն մէջ մարզուած քաղաքական ահաբեկչութեան մասնակիցները իրենց բջիջները կը հիմնէին Արեւմտեան ու Արեւելեան Եւրոպայի մայրաքաղաքներուն մէջ, շարունակելով հարուածել Իսրայէլի ու անոր դաշնակիցներուն պատկանող թիրախները: «Սեւ Սեպտեմբեր»-ի ղեկավարներուն սպանութենէն ետք, 1973-ին Պէյրութի մէջ վերակազմուեցաւ «Միացեալ Ապահովութիւն» («Ամն Ալ Մուհադ») վարչութիւնը, որ սերտ կապեր հաստատեց գերմանական «Կարմիր բանակ»-ին, «Բաադեր-Մայնհոֆ»-ին, ճապոնական «Կարմիր Բրիգադներ»-ուն, ֆրանսական «Ակսիոն Տիրեկտ»-ին հետ, նպատակ ունենալով գործողութիւնները ծաւալել իսրայելեան եւ ամերիկեան թիրախներուն դէմ, փոխարէնը ստանալով նիւթական միջոցներ, զէնք եւ զինուորական մարզումներ: Առանձնապէս աչքի ինկան Աբու-Աբէֆ-Բսիսօն (սպանուած Փարիզի մէջ, 1992-ին), Աբու-Շաքեր Բսիսօն, Ամին Ալ-Հինդին: Իսկ վարչութեան ղեկավար, պաղեստինեան յեղափոխութեան 2-րդ ուժեղագոյն մարդը այդ ժամանակ՝ Սալահ Խալաֆ-Աբու-Այադը, սպանուեցաւ Իրաքի վրայ կատարուած 36 դաշնակից պետութիւններու յարձակումէն օր մը առաջ, «Աբու Նիդալ»-ի նախկին թիկնապահին կողմէ, պաղեստինեան վտարանդի կառավարութեան ներքին գործոց նախարար Հայլ Աբդ-Ալ Համիդին (Աբու Ալ-Հոլ) հետ:

Աբու Ալ-Աբբաս: «Պաղեստինեան ազատագրութեան ճակատ»-ի ռազմական ղեկավարը (քաղաքական ղեկավարը՝ հանգուցեալ Թալաթ Եագուբ): Դամասկոսի «Եարմուքին» գաղթակայանի աղքատ բնակիչներէն Աբու-Ալ-Աբբաս, շնորհիւ իր առասպելական քաջութեան, նուիրուածութեան, անկաշառութեան, կարողացաւ արժանանալ քաղաքական հակառակորդներուն հիացմունքին իսկ: Ան մեծ բարեկամ է նաեւ հայ ժողովուրդի արդար դատին համար պայքարող սփիւռքահայ ազատամարտիկներուն: 1978-1982, Լիբանանի հարաւը գտնուող ռազմախարիսխէն օդապարիկով ու միաշարժիչ ինքնաթիռով կազմակերպուած անձնասպանական գործողութիւններով լայն հռչակի տիրացաւ անոր հիմնած «Պաղեստինեան ազատագրութեան ճակատ («Ջեբհեթ Ալ-Թահրիր Ալ-Ֆալասթինիա») կազմակերպութիւնը: Իսկ մի քանի տարի անց, իտալացի ծովայինները արգելք հանդիսացան ամերիկեան օդային ուժերուն կողմէ անոր առեւանգման ու Ուաշինկթըն տեղափոխման...: Աբու Ալ-Աբբաս թուղթ տարակարծութիւններու մէջ ըլլալով Արաֆաթին հետ, կը նախընտրէր մնալ Իրաքի ու Եմէնի մէջ, կազմակերպել իր ժողովուրդին ազատագրութեան պայքարը: Հակառակ իր դէմ եղած բազմաթիւ մահափորձերուն, մարմնին վրայի խոր սպիներուն՝ ան կը շարունակէ միայնակ, հրացանով շրջագայիկ պայքարի առաջաւոր ճակատներուն վրայ:

Ժորժ Հաբաշ: «Ալ-Ջեբհէթ Ալ Շաաբիէ Լի Թահրիր Ֆալասթին» (Պաղեստինի ազատագրութեան ժողովրդային ճակատ): 60-ականներու վերջին եւ 70-ականներու սկզբին Ժորժ Հաբաշ դարձած էր Պաղեստինի ազատագրութեան զինեալ պայքարի առասպելական ղեկավարներէն մէկը: Իր գլխաւորած ճակատը նաեւ մասնագիտացած էր ինքնաթիռներ առեւանգելու, իսրայելեան եւ ՆԱԹՕ-ի անդամ երկիրներու դիւանագէտներ ահաբեկելու, անձնասպանական գործողութիւններ կազմակերպելու մէջ: Դաւանանքով յոյն-օրթոտոքս Ժորժ Հաբաշ Պաղեստինի հնագոյն քաղաքներէն՝ Նաբլուսի մէջ բժշկութեամբ կը զբաղէր, երբ որոշեց զինեալ պայքարի ուղիով շարունակել իր քաղաքական գործը: Իր շարժումը կը դաւանէր մարքսիստական գաղափարախօսութիւնը: Սակայն անձամբ ըլլալով «Ալ Ղովմիյուն Ալ Արաբ» («Արաբ ազգայնականներ») շարժման ղեկավարներէն մէկը՝ քաղաքական կեանքի սկզբէն, Հաբաշին գլխաւորած ճակատը առաջինն էր, որ սերտ կապեր հաստատեց ճապոնական «Կարմիր բանակին», գերմանական «Բաադեր-Մայնհոֆին» ու Անգլիան որպէս կեդրոնատեղի ունեցած «Միջազգային բանուորական Լիգայի» (տրոցկիստ) ղեկավարութեան հետ՝ միասնաբար քաղաքական-ռազմական գործողութիւններ կատարելու: Մեծապէս օգնած է հայ ժողովուրդին արդար դատը ծանօթացնելու գործին:

Նայէֆ Հաուաթմէ: «Ալ Ջեբհէթ Ալ Դեմոկրատիէ Լի Թահրիր Ֆալասթին» (Պաղեստինի ազատագրութեան դեմոկրատական ճակատ): Նոյնպէս դաւանանքով քրիստոնեայ ու մարքսիստ-լենինիստ: Գլխաւորաբար քաղաքական ու ռազմական սերտ գործակցութեան մէջ եղած է Խ. Միութեան ու սոցիալիստական նախկին պետութիւններու հետ: Հաուաթմէի գլխաւորած ճակատը դէմ եղած է անհատական ահաբեկչական գաղափարին ու փորձած է կազմակերպել կանոնաւոր բանակային-ազատագրական զինեալ ջոկատներ: Ժորժ Հաբաշին, Սամիր Ղոշէին («Պաղեստինի պայքարի ճակատ»), Թալաթ Եագուբին ու Աբու Աբբասին («Պաղեստինեան ազատագրութեան ճակատ»), Աբու Մուսային («ՖԱԹՀ Ալ Ինթիֆադա»), Ահմէդ Ջեբրիլին հետ դաշինք կազմելով ստեղծած է «Մերժումի ճակատը», որ միշտ ալ դէմ կեցած է ուղղակի բանակցութիւններով խաղաղութեան հասնելու Իսրայէլի հետ:

«Ղիադա Ալ Ամմէ» («Ընդհանուր ղեկավարութիւն»): Ահմէդ Ջեբրիլ: Սուրիոյ ու Լիբիոյ շատ մօտիկ կազմակերպութիւն մը, որ միշտ ալ ընթոստ կեցուածքներ որդեգրած է Յասիր Արաֆաթին եւ անոր ղեկավարած, «ապականած» որոշ պատասխանատուներուն եւ «ՖԱԹՀ»-ին հանդէպ: 1976-ին բաժնուելէ ետք Աբու Աբբասէն եւ Թալաթ Եագուբէն, միանձնեայ ղեկավարն է «Ղիադա Ալ-Ամմէ» («Ընդհանուր ղեկավարութիւն») կազմակերպութեան, որպէս «Ահմէդ Ջեբրիլ» վտանգաւոր ահաբեկչական-յեղափոխական կազմակերպութեան ղեկավար:

Սամիր Ղոշէ: («Ջեբհէթ Ալ Նիդալ» - «Պայքարի ճակատ»): Սուրիոյ ու Լիբիոյ մօտիկ պաղեստինեան կազմակերպութեան ղեկավար, որ նաեւ բաւական ընդարձակ կապեր ունեցած է քիւրտ եւ թուրք մարքսիստական-ծախակողմեան կազմակերպութիւններու հետ («ԹՀՔՓ, ՓՔՔ, ԹՔ-ի) եւ այլն: Սամիր Ղոշի անձնական բարեկամն էր նաեւ ԱՍԱԼԱ-ի Յակոբ Յակոբեանին ու ինքն էր կապը վերջինիս եւ Սուրիոյ «սերտ» յարաբերութիւններուն:

Աբու Նիդալ: («ՖԱԹՀ Ալ Մեջլիս Ալ Սաուրի» - «ՖԱԹՀ» յեղափոխական աստան): Յասիր Արաֆաթի դէմ ըմբոստացած գլխաւոր դէմքերէն մէկը, որ ի վերջոյ դարձաւ միջազգային ահաբեկչութեան վարձկան մը: Կազմակերպուած ու գաղտնի կազմակերպութիւն մը ունէր Աբու Նիդալ, որուն վերջին զոհերէն էին Աբու Ալ Հոլն ու Աբու Այադը («ՖԱԹՀ»-ի մեծագոյն ղեկավարներ): Միշտ ալ ահաբեկած է այն արաբ ու պաղեստինցի անձնաւորութիւնները, որոնք փորձած են կամուրջներ հաստատել Իսրայէլի հետ: Այս օրերուն անոր կազմակերպութեան որոշ անդամներ կը դատուին Լիբանանեան դատարաններու կողմէ: Անոնցմէ Յուսէֆ Շաաբանը դեռ մի քանի օր առաջ դատարանին մէջ յայտարարեց, թէ ինքն է անձամբ պայթուցեր 1988 թ.-ին Շոտլանտիայի վերեւ թռչող ամերիկեան «Պան Ամ» ընկերութեան օդանաւը՝ իր 176 ուղեւորներով:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Ցուցահանդես-վաճառքի նախաձեռնությունը ծնվել էր դեռեւս դեկտեմբերին, երբ Մարսելի Հայկական բարեգործական ընդհանուր միությունից Սեդա Զըրպաջյանը գտնվում էր Երեւանում: Դեկտեմբերին արդեն հայաստանցի 19 հեղինակներից բարեգործական հիմունքներով, յուրաքանչյուր ստեղծագործության համար 200-800 դոլլարի սահմաններում, գնվեցին րյան). Միխեյանջելոյի «Դավիթ» հանրահայտ արձան-քանդակի մոխրագույն-կապտավուն ֆոնի վրա՝ փոքրիկ կարմիր գասիկ, ֆրանսիացիների համար՝ երջանկության, բարու խորհրդանիշ:

Մարսելի քաղաքապետի կինը՝ մադամ Վիգուրուն, որը եւ սրահները տրամադրել էր այս ցուցահանդես-վաճառքին եւ ներկա էր բացման արարողությանը, իր ելույթում բարձրահներից: Մերի Պասկալենյանի վկայությամբ, առավելագույն հետաքրքրություն էր առաջացնում Արսեն Մարտիրոսյանի «Հայոնություն» շարքը, որից երկուսը վաճառվեց, մյուս երկուսը գնելու առաջարկ արեց ֆրանսիական պատկերասրահներից մեկը: Անմիջապես վաճառվեցին Հենրի Էլիբեկյանի եւ Նորայր Անտոնյանի երեխական եւ Մկրտիչ Մաթեւոսյանի մեկ կտավը: Առաջին

Հայ գեղանկարչությունը Մարսելում

ՌՈՒԶԱՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Հայաստանի նկարիչների 57 կտավներն ու գրաֆիկական աշխատանքները, որոնք մայիսի կեսերին Մարսել տեղափոխվեցին ցուցահանդես-վաճառքի, մեծ հաջողություն ունեցան կենտրոնական փողոցներից մեկում՝ Կանեբիեռում գտնվող Սեզոն դեզ ասոսիասիոնի (Ընկերությունների տուն) ցուցասրահում:

նկարները: Համախմբման բավական խոստումնալից էր. Վաղարշակ, Ռոբերտ, Հենրի, Վահե Էլիբեկյաններ, Նորայր Անտոնյան, Ռուբեն Ադալյան, Արոս Հովհաննիսյան, Մկրտիչ Մաթեւոսյան, Արա Հայրապետյան, Կարեն Աղամյան: Մարսելի Բարեգործականի Հայաստանի ներկայացուցիչ, Երեւանի Արդի արվեստի թանգարանի գիտաշխատող Մերի Պասկալենյանի առաջարկով այն կոչվեց. «Հայաստան, երկիր դրախտավայր»: «Այնեւս բավ է Հայաստանին նայել որպես օգնության կարիք ունեցող թշվառ երկրի: Ես այստեղ ցուցադրելու, վաճառելու չեմ բերել խղճահարություն առաջացնող, եղերական թեմաներով ստեղծված պատկերներ: Ես ընտրել եմ բարձր չափանիշների դիմացող արվեստ», ցուցահանդեսի բացմանն ասաց Մերին: Նորայր Անտոնյանի այս առիթով ստեղծած խորհրդանիշ-կտավը եւս հյութեղ գույներով նույնանում է դրախտավայրի գաղափարին: Առավել զուտ ռնով է ստեղծված ցուցահանդեսի ազդագիրը՝ «Նկարներ Հայաստանից» (Գրիգոր Խաչատ-

Նորայր Անտոնյան. «Հայաստան, երկիր դրախտավայր»

կան բարձր՝ գնահատեց թե՛ նման ձեռնարկը, թե՛ նկարների «որակը»: Բացման հանդիսությունը բավական ներկայացուցչական էր: Այստեղ էին եկել տարբեր կազմակերպություններից ու հաստատություններից, շրջակա քաղաքների պատկերասրահներից:

մեկ ժամվա ընթացքում 27 կտավ վաճառվեց (700-3,5 հազար ֆրանկ արժողությամբ): Իսկ մինչ ցուցահանդեսի փակումը վաճառվեց 32 նկար: Այցելուները հիմնականում գնում էին յուղաներկ կտավները: Ցուցադրանքի հեղինակներն էին Մերի Պասկալենյանը եւ ֆրանսահայ նկարչուհի մադամ Ժանին:

Ֆրանսիական մամուլը, այդ թվում եւ հայկական «Յառաջ», «Աշխարհ», «Նուվել դ'Արմենի» պարբերականները, ռադիոյի հայկական ծրագրերը աշխուժորեն հետեւեցին եւ լուսաբանեցին «Հայաստան, երկիր դրախտավայրի» ընթացքը: Առաջին անգամ էր Մարսելում հայ նկարիչների համատեղ նման մեծ հավաքածու ներկայացվում: Տեղի Հայկական բարեգործական ընդհանուր միությունն այսուհետ երկու տարին մեկ նման ցուցահանդես-վաճառք կկազմակերպի Մարսելում (ի դեպ, ցուցահանդեսի բացման արարողության բոլոր մասնակիցներին հաղորդակցիչի ու բեռնել ընդունելի սեղանի շուրջ հրավիրեց Բարեգործականի փոխնախագահ տիկ. Կույումջյանը):

ՄԱՄԼՈ ՄՐՑԱՆԱԿ

ԹՄՄ «Վարդգես եւ Ռիտա Պալյան» մրցանակը՝ Տիգրան Թոսպաթին

Թեքեյան մշակութային միության «Վարդգես եւ Ռիտա Պալյան» մամլո տարեկան մրցանակն այս տարի շնորհվեց ֆրանսագիր վաստակավոր լրագրող եւ հրատարակիչ Տիգրան Թոսպաթին: Այս մասին հայտարարվեց հունիսի 4-ին Մոնրեալում տեղի ունեցած ԹՄՄ միության 20-րդ պատգամավորական ժողովում:

Տիգրան Թոսպաթը ծնվել է Հալեպում, սակայն հրապարակագրական ու քաղաքական գործունեությունը հիմնականում ծավալել է Լիբանանում: Դեռեւս 19 տարեկան հասակում դարձել է Միջին Արեւելքում ամենաազդեցիկ թերթերից մեկի՝ ֆրանսատառ «Լ'Օրիան» օրաթերթի խմբագրակազմի անդամ: Թոսպաթը 1947 թ. հիմնում իր սեփական «Լը Սոլեյ» օրաթերթը, որը հրատարակվեց մինչեւ 1975 թ. լիբանանյան քաղաքացիական պատերազմի սկիզբը, երբ նրա արտոնատեր-խմբագիրը փոխադրվեց Կալիֆորնիա: Ֆրանսատառ «Լը Սոլեյին» զուգահեռ, Բեյրութում նա հիմնադրում է հայկական «Այգ» օրաթերթը, որի խմբագրի պարտականությունը վստահվում է իր տիկնոջը՝ Լյուսի Թոսպաթին, որը սփյուռքահայ վաղամեռիկ բանաստեղծ Մասիս Զարիֆյանի քույրն էր:

1951 թ. Տիգրան Թոսպաթն ընտրվում է Լիբանանի խորհրդարանի անդամ՝ ՀՅԴ-ի ցուցակով: Հաջորդ անգամ նա վերընտրվում է այս ա[...] գամ անկախ պատգամավորի հա[...] գամանքով: Այնուհետեւ, մինչեւ Ն[...] Նահանգներ մեկնելը նա Լիբանա[...] նի քաղաքական ու հրապարակախ[...] րական կյանքում մնում է որպես մ[...] ծապես՝ հարգված անձնավորու[...] թյուն, տեղի մամուլը արեւմտյան մա[...] կարդակի բարձրացրած վաստակա[...] վոր լրագրողներից մեկը: Ներկա[...] յումս Տ. Թոսպաթը քաղաքակա[...] մեկնաբաններից է Լոս Անջելեսու[...] հրատարակվող «Նոր կեանք» շաբա[...] թաթերթի, որի էջերում ամեն շաբա[...] կանոնավոր լույս են տեսնում նր[...] հմտալից հոդվածները՝ հատկապե[...] Մերձավոր Արեւելքի քաղաքակա[...] զարգացումների մասին:

ԹՄՄ «Վարդգես եւ Ռիտա Պա[...] լյան» մրցանակը ամեն տարի տր[...] մադրվում է համանուն հիմնադր[...] մի եկամուտից: Մրցանակը փոխն[...] փոխ տրվում է մեկ տարի հայաստա[...] մամուլին սատարած լրագրողների[...] մյուս տարին՝ օտար լեզվով գրող ա[...] ժանավոր հայ լրագրողների: Երկո[...] տարի առաջ այդ մրցանակին արժա[...] նացել էր նաեւ «Ազգ» թերթի ա[...] բողջ անձնակազմը:

ՍՓՅՈՒՌՔ

Հայ դաշնակահարուհին հմայում է

Ֆրանսահայ անվանի դաշնակահարուհի Դորա Սերվիարյան-Կունը համարվում է առաջին ծիծեռնակը Վիետնամի եւ Կուբայի հետ Ամերիկայի մշակութային հարաբերությունները վերահաստատելու բնագավառում, հաղորդում է «Առմինյըն Միռոր Սփեքթեյթոր» շաբաթաթերթը: Ավարտելով բավական հաջեցած մի շարերշան, Տիկին Սերվիարյանը մայիսի առաջին կեսին հինգ մենահամերգ է տվել Վիետնամում, որտեղ նվագել է Վիետնամի Ազգային սիմֆոնիկ նվագախմբի հետ, ճապոնացի խմբավար Յոշիկազու Ֆուկումուրայի ղեկավարությամբ: Համերգներին ներկա են եղել Վիետնամի վարչապետ Վո Վան Կիետը եւ մշակույթի նախարար Տրան

Հոանը, որոնց հետ հանդիպումներ է ու[...] նեցել դաշնակահարուհին:

Դրանից առաջ նա Չինաստանում մենահամերգ տվել՝ նվագակցելով Չի[...] նաստանի բալետի կենտրոնական նվա[...] գախմբին, որի հիմնադիրն է եղել Մար[...] ցեդունի կինը: Այդ համերգին, որը մե[...] հաջողություն է ունեցել եւ լայն արձա[...] գանք գտել մամուլում, ներկա են եղե[...] կառավարական բարձրաստիճան պա[...] տոնյաներ եւ գործարար շրջանների նե[...] կայացուցիչներ:

Իսկ ավելի վաղ նա շրջագայել է Լա[...] տինական Ամերիկայի երկրներում՝ Վե[...] նեսուելա, Չիլի եւ Կուբա, հմայելով ունկնդիրներին հատկապես Արամ Խա[...] չատրյանի դաշնամուրի կոնցերտի ի[...] մեկնաբանությամբ:

Տիկին Դորա Սերվիարյանը ծնվել [...] Բեյրութում, որտեղ ավարտել է Ամերի[...] կյան համալսարանի երաժշտակա[...] ֆակուլտետը: Նվագել սկսել է շատ փո[...] հասակից: 13 տարեկանում առաջին մ[...] ցանակ է շահել դաշնամուրային նվա[...] գակցության մրցույթում: 16 տարեկա[...] նում տեղափոխվել է ԱՄՆ, որտեղ ուսու[...] մը շարունակել է նախ Իսթմեն երաժշ[...] տական դպրոցում, իսկ այնուհետեւ նաեւ Հարավային Կալիֆորնիայի հա[...] մալսարանում: Հատկապես շատ է սի[...] րում կատարել Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործությունները: «Նրա գոր[...] ծերն ինձ համար շատ հասկանալի են, ես հետությամբ եմ ընկալում դրան[...] ցում թաքնված իմաստը»: Նա Երեւա[...] նում եղել է 1992 թ.

Հ. Ծ.

ՄՐՑՈՒՅԹ

Հայաստանի պետական ակադեմիական երգչախումբը հայտարարում է մրցույթ՝ սոպրանո, ալտ, տենոր եւ բաս խմբերի թափուր տեղերի համար: Մրցույթը տեղի կունենա հուլիսի 27-ին, երգչախմբի փորձական դահլիճում: Դիմումները ընդունվում են մինչեւ հուլիսի 20-ը: Հասցեն՝ Երեւան, Պուշկին 60: Հեռախոսներ. 53-63-22, 58-63-03

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Երևանի Հովհաննես Ղափլանյանի անվան դրամատիկական թատրոնի ճեմասրահում հունիսի 25-ին տեղի կունենա

ՍԱՄՎԵԼ ԽԱՆՏԻԿՅԱՆԻ

լուսանկարչական աշխատանքների ցուցահանդեսի բացումը:

Սկիզբը՝ ժ. 14:30-ին:

Սեւադայի դաստեղների ցուցահանդեսը Երեւանում

Երվանդ Քոչար թանգարանում այսօր, հունիսի 22-ին, ժամը 15:00-ին կբացվի գեղանկարիչ Սամվել Սեւադայի ցուցահանդեսը, որը կազմակերպել է Հայաստանի մշակույթի նախարարությունը: Սեւադան 1990-ից ի վեր ապրում է Միացյալ Նահանգներում, Լոս Անջելեսում ունի սեփական ստուդիա, ուր նկարչություն է ուսուցանում տեղի հայ մանուկներին, որոնց եւ իր աշխատանքների ցուցահանդեսներ է բացել ԱՄՆ-ում, Կանադայում, Մոսկվայում, Երեւանում ու Գյումրիում:

ԿԻՆՈ

«Հիշողության գանձարան»՝ պրեմիերա Երեւանում

«Մատենադարանի» 16-րդ՝ «Հիշողության գանձարանը», ֆիլմի 5-րդ պրեմիերան տեղի ունեցավ արդեն Հայաստանում, Երեւանի կինոտանը: Ռեժիսոր Արտավազդ Դավթյանը, սցենարի հեղինակներ Հովիկ Հախվերդյանն ու Կիմ Բակշին, օպերատոր Էդվարդ Վարդանյանը եւ մոնտաժի հեղինակ Ադամի Պողոսյանը՝ Մատենադարանի տնօրեն Սեն Արեւշատյանի խորհրդատվությամբ եւ Սոս Սարգսյանի վիրգիլիոսյան ուղեկցությամբ պատմությանը հանձնեցին եւս մի նոր կինոմատյան, այս անգամ արդեն Փարիզի Ազգային գրադարանում պահվող հայկական ձեռագիր մատյանների մասին: Ֆիլմը նկարահանվել է Փարիզում, արտադրությունը՝ «Երեւան» ստուդիայի:

Մինչպրեմիերային իր ելույթում Սոս Սարգսյանն ասաց.որ աղոտ է Հովիկ Հախվերդյանի ներքին ունակություններով, որն այս «անմարդկային պայմաններում հանդգնում» է ֆիլմ նկարահանել: «Նա հիմա նման է լողորդի, որի վզից ծանր քար է կախված: Բայց մարդու ուժերն էլ սահման ունեն... Ես հուսահատության եզրին եմ, հասարակության մեջ մթնոլորտն արվեստագետներս չենք ստեղծում, մշակույթի աղբյուրն օր օրի պարզվում է, սակայն չպետք է թողնել, որ ցամաքի», ասաց նա:

Կինոնկարը խիստ արժեքավոր պատմական եւ նկարագրական տեղեկություններ է հաղորդում մինչեւ Ֆրանսիա ճանապարհած հայկական ձեռագիր մատյանների մասին: Այս առումով այն ֆիլմաշարի ոճական ամբողջությունն է շարունակում: Ներդաշնակորեն համադրելով Փարիզի հնօրյա տեսարաններն ու նրանց հարեւանությամբ պահվող բազմաչարչար ոդիսական անցած գրքերը, ֆիլմը պարփակում է նաեւ ընդհանուր կառուցվածքին չշաղախվող ու տվյալ պարագայում ավելորդ թվացող կադրեր՝ ֆրանսահայ աշխարհահռչակ մշակութային գործիչների եւ տեղի հայկական վարժարանի մասին: Վերջիններս ֆիլմաշարի նպատակի շեշտակի ուղղությունը շեղում են՝ անհարկի ժեստորտաժային հրապարակախոսական բնույթով: Դրանք կարող էին առանձին մի այլ ֆիլմի համար հրաշալի նյութ դառնալ: Իհարկե, հեղինակների պատասխանը պարզ է. այդ կադրերով ամբողջանում է այն մթնոլորտը, կյանքի այն փոքրիկ անկյունը, որտեղ հարատեւության են հանձնված ձեռագրերը, բայց դրանք, այնուամենայնիվ խախտում են ֆիլմաշարի ամբողջականությունը: Հայաստանի Հանրապետության հեռուստառադիոընկերության պետի տեղակալ Էդվարդ Միլիտոնյանը մեր զրույցում բարձր գնահատեց ֆիլմի գեղարվեստական եւ ճանաչողական արժանիքները եւ վկայակոչելով Հայաստանում մշակութային տարածքի անընդմեջ կծկվելը, հայտնեց, որ հեռուստատեսությունում, տրամաբանորեն եւ «Երեւան» ստուդիայում, ֆինանսական խնդիրը ճակատագրական նշանակություն ունի. «Դուք դիտեցիք նաեւ Թորոս Ռոսլինի մատյանների մասին պատմող ֆիլմը, նկատեցի՞ք, թե ինչ փայլ ուներ այն, որովհետեւ ժապավենը պատրաստման ինչ-ինչ փուլեր Կիեւում է անցել: Մինչդեռ «Հիշողության գանձարանը» Երեւանում...»:

Ի դեպ, «Տառատանքներն ըստ Ռոսլինի», որը ցուցադրվեց նույն օրը,պրեմիերայից հետո, ֆիլմաշարի 8-րդ ժապավենն է, կարելի է համարել «Մատենադարանի» հեղինակային խմբի գլուխգործոցը: Ոճական մաքրություն, կուռ կառուցվածք, օպերատորական աշխատանքի անմեկնելի գեղեցկություն (օպերատոր՝ Աշոտ Մովսիսյան): Այն սեպտեմբերին կներկայացվի կերպարվեստին վերաբերող ֆիլմերի մրցույթ-փառատոնին: Հաղթանակի մասին կարելի է վաղօրոք գուշակություն անել, որովհետեւ Թորոս Ռոսլինի մասին պատմող ֆիլմն իրոք հիշողության աննախադեպ պատկերաշար է: Իսկ հիշողությունը, ինչպես հայտարարվել է Երեւանի Մատենադարանին հիշողության միջազգային մրցանակ շնորհելիս, բոլորն է մահվան դեմ:

Ռ. Խ.

ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍ

Վախճանվեց Լեո Կուպերը

«Առմինյըն Միռոր Սփեքթեյթոր» շաբաթաթերթի հաղորդումների համաձայն, Լոս Անջելեսում, 85 տարեկան հասակում իր մահկանացուն է կնքել Կալիֆոռնիայի համալսարանի նախկին պրոֆեսոր եւ ցեղասպանության վերաբերյալ մի շարք աշխատությունների հեղինակ Լեո Կուպերը: Կուպերը ծնվել է Հարավային Աֆրիկայում: Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ժամանակ ծառայել է բրիտանական հետախուզությունում: Մասնագիտությամբ իրավաբան էր: ԱՄՆ է տեղափոխվել 1961 թվին, որտեղ բացի Լոս Անջելեսի համալսարանում դասախոսելուց, եղել է նաեւ այդ համալսարանի Աֆրիկյան ուսումնասիրությունների կենտրոնի տնօրենը:

Պրոֆեսորը երկար տարիներ է նվիրել ցեղասպանության ուսումնասիրությանը եւ հեղինակել է մի շարք աշխատություններ, որոնցից հիշատակության արժանի են «20-րդ դարում ցեղասպանության օգտագործումը քաղաքական նպատակներով» (1981) եւ «Ցեղասպանության արգելումը» (1985) գրքերը: Առաջինում նա մանրազնին ուսումնասիրության է ենթարկում ափացիների, աֆրիկացիների, նացիստների, ռուսների եւ թուրքերի կողմից իրագործված կոտորածները, իսկ երկրորդում քննադատում է ՄԱԿ-ի եւ այլ միջազգային կազմակերպությունների անվճռականությունը ցեղասպանությունն արգելելու բնագավառում, որի անմիջական հետեւանքն է համարում վերջին շրջանում կատարվող զանգվածային կոտորածները աշխարհի տարբեր մասերում:

Մյուս աշխատանքը, որը նա ներկայացրել է 1984 թվին, Փարիզում անցկացվող ժողովուրդների միջազգային տրիբունալի հատուկ նիստին, ամբողջովին նվիրված է հայոց ցեղասպանությանը:

Հ. Օ.

digitised by A.R.A.R.@

Մարզական

LEVON TRAVEL

«Ազգը» լուսաբանում է «Լեւոն Թրավըլի» աջակցությամբ

WorldCup USA94

Առաջնությունն սկսվեց, անակնկալները հեռու

ՍԹԻՐԻՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ, Լոս Անջելես

Առաջնության օրագիրը

Բրազիլիա-Ռուսաստան 2-0
Հոլանդիա-Սաուդ. Արաբիա 2-1

Նախորդ ռեպորտաժներում գրել ենք, թե Ամերիկայում ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության աշխուժությունը չի զգացվում: ԱՄՆ-ը խոշոր երկիր է, իր առօրյա հոգսերով, կյանքի բուռն ռիթմով եւ հետաքրքրասիրությունների բազմազանությամբ: Սակայն մեկնարկը տրվեց, եւ ամեն ինչ իր տեղն ընկավ: Կազմակերպվածության տեսակետից աշխարհի 15-րդ առաջնությունն իր [illegible]խաղերը չունի ԱՄՆ-ին հատուկ իր ճոխությամբ, ժամանակակից համակարգչային տեխնիկայի գերհագեցվածությամբ: Հաշվի է առնված ամեն մանրուք: Առավելագույնս հեշտացված են լրագրողների աշխատանքները: Ավանդաբար առաջնության պաշտոնական լեզուներն են անգլերենը, ֆրանսերենը, գերմաներենը եւ իսպաներենը, սակայն լեզվական որեւէ արգելք չկա: Կազմակերպիչները շատ ուշադիր են բոլորի նկատմամբ եւ անհրաժեշտության դեպքում անվճար կարող ես թարգմանիչ պատվիրել: Ես հաճելիորեն զարմացած էի, որ տողերիս հեղինակի համար որպես թարգմանիչ նշանակեցին իմ վաղեմի բարեկամ ամերիկահայ Թորոս Բաբենդյանին, միջազգային կարգի հայ սակավաթիվ նախկին մրցավարներից մեկին, որի ջանքերով «Արարատը» մեկ անգամ չէ, որ ժամանել էր ԱՄՆ: Թորոս Բաբենդյանը ԱՄՆ-ի ֆուտբոլի ֆեդերացիայի կողմից ճանաչված անձնավորություն է եւ ընդգրկված է առաջնությունն սպասարկող տեխնիկական [illegible]ձնակազմի մեջ ու «Ռոզ Բոուլում» տեղի ունեցող հանդիպումների ժամանակ միակն է, որ կատարում է ՖԻՖԱ-ի հանձնարարականները, այն է՝ հատուկ գրառումներով հետեւում է մրցավարների գործողություններին: Ընդհանրապես աշխարհի առաջնությունը սպասարկողների թիվը հասնում է շուրջ 60 հազարի: Պահակախմբի եւ ոստիկանության ներկայացուցիչները բոլոր ստադիոններում՝ եւ նրանց շուրջը չափից ավելի շատ են: Կարգուկանոնն ամենուրեք պահպանվում է ամենաբարձր մակարդակով: Ստացվում են նաեւ լուսաբանողների դայլուսակները:

Ինձ բախտ վիճակվեց ականատես լինել Լոս Անջելեսում տեղի ունեցած Կամերուն-Ռումինիա, Շվեդիա-Կոլումբիա հանդիպումներին: Առաջինին ներկա էր 91, երկրորդին՝ 81 հազար հանդիսական: Թվում է, մինչեւ հիմա տեղի ունեցած հանդիպումներից ամենահետաքրքիրը հենց Կոլումբիա-Ռումինիա խաղն էր: Հանդիսականների առնվազն կեսը կոլումբիացիներ էին, որոնցից շատերը Վալդերամայի մազերի գույնի եւ ձեւի կեղծամներ էին դրել եւ 10 համարի մարզաշապիկներ հագել: Հեռվից տրիբունաներում մարդու աչքերին բազմաթիվ Վալդերամաներ էին երեւում: Կոլումբիայի հավաքականում խաղում են համաշխարհային ֆուտբոլի 2 գերաստղեր, երկուսն էլ հարձակվողներ՝ 26-ամյա Վալենսիան («Բավարիա») եւ 25-ամյա Ասպրիլյան («Պարմա»), մրրիկի պես երկու ֆուտբոլիստներ, որոնց վնասազերծելը թվում է անհնար: Սակայն ռումինացիներն արեցին անհնարինը: Հասկաղես գերազանց խաղաց թիմի ավագ Հաջին, որը ճանաչվեց հանդիպման լավագույն խաղացող: Այստեղ շատ լավ են կազմակերպված նաեւ մամուլի ասուլիսները: Խաղից հետո լրագրողներն շտապում են հատուկ դահլիճ, որտեղ տեղադրված են բազմաթիվ հեռուստացույցներ: Թիմերի մարզիչների եւ աչքի ընկած ֆուտբոլիստների հետ չնայած անմիջական կոնտակտ չկա, սակայն, նրանց հետ հարցազրույցները սփռվում են հեռուստաէկրաններին:

Ահա Կոլումբիա-Ռումինիա հանդիպումից հետո թիմերի մարզիչների տված գնահատականները.

ԱՆԳՀԵԼ ԻՈՐԴԱՆԵՍԿՈՒ *(Ռումինիայի հավաքականի մարզիչ)*. «Կոլումբիան աշխարհի գավաթի խաղարկության ուժեղագույն թիմերից մեկն է: Ընտրական փուլում նա գերազանց արդյունքների հասավ եւ ունի աշխարհի լավագույն խաղացողները: Սակայն մեր հավաքականը գրագետ հարձակողական խաղ ցուցադրեց: Մենք լավ էինք ուսումնասիրել կոլումբացի ամեն մի ֆուտբոլիստի: Մեր տղաներն արեցին իրենց առավելագույնը: Ռադուչոուն խաղաց գերազանց, որի շնորհիվ մենք հաղթեցինք: Ինչ վերաբերում է մեր խմբում ընդգրկված ԱՄՆ-ի եւ Շվեյցարիայի հավաքականներին, ապա 2 թիմերն էլ ունեն ֆիզիկապես լավ պատրաստված ֆուտբոլիստներ»:

ՄԱՏՈՒՐԱՆԱ *(Կոլումբիայի հավաքականի մարզիչ)*. «Մենք սխալներ բույլ տվեցինք, որ չէինք արել նախկինում: Մենք ճնշված էինք եւ մի փոքր էլ անակնկալի եկած աշխարհի առաջնությանը մասնակցելու կարակցությամբ: Դա մի լավ փորձություն էր մեզ համար, զարթնելու կոչ: Մենք պետք է մեզ գտնենք որպես թիմ: Մեր ֆուտբոլիստները տարվեցին անհատական խաղով: Մենք զիջել էինք դաշտի կենտրոնը: Անջրպետ էր առաջացել պաշտպանության եւ հարձակման միջեւ: Մենք գնդակի հետ վարվելու մեր հնարավորությունները չօգտագործեցինք: Ես լուրջ խոսակցություն եմ ունեցել տղաների հետ եւ մենք պետք է ճիշտ ստրատեգիան գտնենք հաջորդ խաղերի համար: Սա այն թիմն է, որ մինչեւ հիմա հաջողություն է բերել մեզ եւ ոչ մի փոփոխություն չի սպասվում: Ռումինիայի թիմը խաղաց շատ լուրջ, տակտիկապես եւ ստրատեգիական տեսակետից զարմացրեց: Նրանք ամեն ինչ ճիշտ արեցին հաղթելու համար: Ես շատ սիրեցի նրանց կարգապահությունը: Նրանք ունեին փորձառությունը եւ բախտը, որն անհրաժեշտ է: Մենք պետք է ավելի լուրջ խաղանք մյուս 2 հանդիպումները շահելու համար, ուրիշ ընտրանք չունենք: Մենք պետք է գտնենք կոլեկտիվ խաղի տակտիկան, որը կարող է հաղթանակ բերել ոչ միայն առաջիկա 2 հանդիպումներում, այլեւ ամբողջ առաջնությունում: ԱՄՆ-ի հետ դուրս մեզ կտեսնենք վերափոխված ստրատեգիայով: Ես վստահ եմ, որ երբ գտնենք եզրափակիչ տանող ճամփան, ապա վերջնական հաղթանակ կտանենք: Թեեւ վատ երեկո ունեցանք, բայց լավ թիմ ունենք»:

ԱՄՆ-94

Առաջին դասիժները

ՖԻՖԱ-ի կարգապահական հանձնաժողովը 2-ական խաղով զրկել է Իսպանիայի հավաքականի ավագ Նադալին, որը Իսպանիա-Հարավային Կորեա հանդիպման ժամանակ դաշտից հեռացվել է 26-րդ րոպեին, եւ Բոլիվիայի խաղացող Էչեւերիին, որը 82-րդ րոպեին նույն բախտին է արժանացել Գերմանիա-Բոլիվիա հանդիպման ժամանակ: Նադալը չի մասնակցի Գերմանիա-Իսպանիա, Բոլիվիա-Իսպանիա, իսկ Էչեւերին՝ Հարավային Կորեա-Բոլիվիա, Իսպանիա-Բոլիվիա հանդիպումներին: Երկու ֆուտբոլիստներն էլ տուգանվել են 5000-ական շվեյցարական ֆրանկով:

Բոլոր ժամանակների աշխարհի հավաքականը

Ֆուտբոլի աշխարհի 15-րդ առաջնությունում հավատարմագրված մարզական լրագրողները, խոշոր հեռագրական գործակալությունների եւ հեռուստաընկերությունների մեկնաբանները որոշեցին բոլոր ժամանակների աշխարհի խորհրդանշական հավաքականը: Ահա «հավերժական» հավաքականի կազմը ըստ ձայների մեծամասնության. Պելե, Ֆրանց Բեկենբաուեր, Յոհան Կրուիֆ, Դիեգո Մարադոնա, Լեւ Յաշին, Միշել Պլատինի, Գարինչա, Բոբի Չարլտոն, Բոբի Մուր, Լոթար Մաթեուս, Գերդ Մյուլլեր:

«Ադիդասը» լրագրողներին

«Ադիդաս» հանրահայտ ընկերությունը մրցույթ է հայտարարել առաջնությունում հավատարմագրված մարզական լրագրողների եւ մեկնաբանների համար: Բոլոր նրանք, ովքեր ճիշտ կկռահեն աշխարհի ապագա չեմպիոնին, կպարգեւատրվեն 1200 դոլլար արժողության ոսկե մեդալներով կամ կստանան 1000 դոլլարի «Ադիդաս» արտադրության մարզական պարագաներ: Հարցաթերթիկների լրացման վերջին ժամկետը հունիսի 25-ն է: Առայժմ դեռ կարելի է ուսումնասիրել թիմերին: Հակված եմ նշելու Բրազիլիայի հավաքականի անունը, որը առանց դժվարության հաղթեց Ռուսաստանի թիմին:

Ներկայացնում ենք աշխարհի առաջնության մասնակիցներին

ԻՏԱԼԻԱ

1	Պալյուկա	18.12.66	«Սամպդորիա»
2	Տասոտի	02.05.67	«Պարմա»
3	Բենարիվո	21.08.68	«Պարմա»
4	Կոստակուրտա	24.04.66	«Միլան»
5	Մալդինի	26.06.68	«Միլան»
6	Բարեզի	08.05.60	«Միլան»
7	Մինոտի	08.02.67	«Պարմա»
8	Մուսի	25.08.63	«Տորինո»
9	Տասոտի	19.01.60	«Միլան»
10	Բաջո Ռ.	18.02.67	«Յուվենտուս»
11	Ալբերտինի	23.08.71	«Միլան»
12	Մարկետիանի	22.02.66	«Լացիո»
13	Բա[illegible]	24.07.71	«Յուվենտուս»
14	Բե[illegible]	14.04.67	«Ինտեր»
15	Կոնտե	31.07.69	«Յուվենտուս»
16	Դոնադոնի	09.09.63	«Միլան»
17	Էվանի	01.01.63	«Սամպդորիա»
18	Կազիրագի	04.03.69	«Լացիո»
19	Մասարո	23.05.61	«Միլան»
20	Սինյորի	17.02.68	«Լացիո»
21	Զոլա	05.07.66	«Պարմա»
22	Բուչի	13.03.69	«Պարմա»

Ավագ մարզիչ Արրիգո Սակի

ՄԵՔՍԻԿԱ

1	Կամպոս	15.10.66	U.N.A.M.
2	Սուարես	17.12.68	U.N.A.M.
3	Ռամիրես Խ.	08.03.69	U.N.A.M.
4	Ամբրիս	07.02.65	«Նեկախա»
5	Ռամիրես Ռ.	05.12.69	«Սանտոս Տորեոն»
6	Բեռնալ*	27.05.62	«Տոլուկա»
7	Հերմոսիլո	24.08.64	«Կրուզ Ազուլ»
8	Գարսիա Ասպե	11.05.67	«Նեկախա»
9	Սանչես	11.07.58	«Ռայո Վալ.» (Իսպ.)
10	Գարսիա	01.06.69	«Ատլետիկո» Մ. (Իսպ.)
11	Ալվես	23.05.67	«Ամերիկա»
12	Ֆերնանդես	11.01.67	«Ատլանտե»
13	Շավեզ Խ.	18.01.67	«Ատլաս»
14	Դել Օլմո	20.04.69	«Վերակրուզ»
15	Էսպինոզա	12.04.65	«Գվադալախարա»
16	Վալդես	01.07.65	«Լեոն»
17	Գալինդո	11.12.60	«Գվադալախարա»
18	Սալգադո	03.04.66	«Գվադալախարա»
19	Սալվադոր	26.02.68	«Ատլանտե»
20	Ռոդրիգես	18.04.68	«Տոլուկա»
21	Գուտիերես	16.10.66	«Ատլանտե»
22	Շավեզ Ա.	27.06.62	«Ամերիկա»

Ավագ մարզիչ Միգուել Մեյա Բարոն

ԲԵԼԳԻԱ

1	Պրյուդոմ	24.01.59	«Մեխելեն»
2	Մեդվեդ	15.09.65	«Բրյուգե»
3	Բորկելմանս	01.06.63	«Բրյուգե»
4	Ալբերտ	10.08.67	«Անդերլեխտ»
5	Շմիդտս	12.08.63	«Անտվերպեն»
6	Ստաելենս	30.04.64	«Բրյուգե»
7	Վան դեր Էլստ	30.04.61	«Բրյուգե»
8	Նիլիս	25.05.67	«Անդերլեխտ»
9	Դեգրիզ	04.09.65	«Անդերլեխտ»
10	Շիֆո	19.02.66	«Մոնակո» (Ֆր.)
11	Չերնյատինսկի	28.07.60	«Մեխելեն»
12	Դե Վայլդ	05.07.64	«Անդերլեխտ»
13	Գրուն	25.01.62	«Պարմա» (Իտալիա)
14	Դե Վոլֆ	19.01.58	«Անդերլեխտ»
15	Էմմերս	25.02.66	«Անդերլեխտ»
16	Բոֆին	10.07.65	«Անդերլեխտ»
17	Վեբեր	16.11.64	«Բրյուգե»
18	Վիլմոտս	22.02.69	«Ստանդարտ»
19	Վան Միր	28.02.68	«Շառլրուա»
20	Վերլինդեն	15.08.63	«Բրյուգե»
21	Վան դեր Հեյդեն	03.07.69	«Բրյուգե»
22	Ռենիր	03.08.71	«Բրյուգե»

Ավագ մարզիչ Պոլ Վան Հիմստ

ՀՈԼԱՆԴԻԱ

1	Դե Գոյե	20.12.66	«Ֆեյենորդ»
2	Դե Բոր Ֆ.	15.05.70	«Այաքս»
3	Ռայկարդ	30.09.62	«Այաքս»
4	Կուման	21.03.63	«Բարսելոնա» (Իսպ.)
5	Վինկե	22.08.66	«Ֆեյենորդ»
6	Վուտերս	17.07.60	«Էյնդհովեն»
7	Օվերմարս	29.03.73	«Այաքս»
8	Յոնկ	12.10.66	«Ինտեր» (Իտալիա)
9	Դե Բոր Ռ.	15.05.70	«Այաքս»
10	Բերգկամպ	10.05.69	«Ինտեր» (Իտալիա)
11	Ռոյ	12.02.70	«Ֆոջա» (Իտալիա)
12	Բոսման	01.02.65	«Անդերլեխտ» (Բելգ.)
13	Վան դե Սար	29.10.70	«Այաքս»
14	Վան Գոբել	16.01.71	«Ֆեյենորդ»
15	Բլինդ	01.08.61	«Այաքս»
16	Նյուման	14.12.69	«Էյնդհովեն»
17	Թաումենտ	01.10.70	«Ֆեյենորդ»
18	Վալկս	20.10.63	«Սպորտինգ» (Պորտ.)
19	Վան Վոսեն	21.04.68	«Այաքս»
20	Վինտեր	01.03.67	«Լացիո» (Իտալիա)
21	Դե Վոլֆ	10.12.62	«Ֆեյենորդ»
22	Սնելդերս	07.12.63	«Աբերդին» (Շոտլ.)

Ավագ մարզիչ Դիկ Ադվոկաատ

ՆՈՐՎԵԳԻԱ

1	Թորստվեդ	28.10.62	«Տոտենհեմ» (Անգ.)
2	Հալլե	11.08.65	«Օլդհեմ Ատլ.» (Անգ.)
3	Յոնսեն	05.04.67	«Չելսի» (Անգլիա)
4	Բրատսետ	19.03.61	«Վերդեր» (Գերմ.)
5	Բյորնեբայ	11.12.69	«Ռոզենբորգ»
6	Ֆլո	03.10.64	«Շեֆիլդ Յուն.» (Անգ.)
7	Միկլանդ	21.07.71	«Ստարտ Կրիստ.»
8	Լեոնհարդսեն	17.08.70	«Ռոզենբորգ»
9	Ֆյորտոֆտ	10.01.67	«Սվինդոն Թ.» (Անգ.)
10	Ռեկդալ	06.11.68	«Լիրս» (Բելգիա)
11	Յակոբսեն	08.11.65	«Յանգ Բոյզ» (Շվեյց.)
12	Գրոդաս	24.10.64	«Լիլլեստրյոմ»
13	Բայրակ	14.11.60	«Ռոզենբորգ»
14	Նիլսեն	08.08.69	«Շեֆիլդ Յուն.» (Անգ.)
15	Լոկեն	14.08.66	«Ռոզենբորգ»
16	Սոլլոք	16.07.62	«Բորուսսիա» (Գեր.)
17	Էգգեն	13.01.70	«Բրոնդբյու» (Դան.)
18	Հալանդ	23.11.72	«Նոտինգեմ Ֆ.» (Անգ.)
19	Սբրուն[illegible]	02.02.70	«Ռոզենբորգ»
20	Բերգ	01.09.69	«Բլեկբորն Ռ.» (Անգ.)
21	Ռուսֆելդ	11.12.72	«Տրոմսո»
22	Բոհինեն	08.09.69	«Նոտինգեմ Ֆ.» (Անգ.)

Ավագ մարզիչ Էգիլ Օլսեն

ԻՌԼԱՆԴԻԱ

1	Բոններ	24.05.60	«Սելտիք» (Շոտլ.)
2	Իրվին	31.10.65	«Մանչեսթեր Յուն.» (Անգ.)
3	Ֆիլան	16.03.67	«Մանչեսթեր Սիթի» (Անգ.)
4	Մորան	29.04.56	«Բլեկբորն Ռով.» (Անգ.)
5	Մակգրաթ	04.12.59	«Աստոն Վիլա» (Անգլիա)
6	Քին	10.08.71	«Մանչեսթեր Յուն.» (Անգ.)
7	Թաունսենդ	23.07.63	«Աստոն Վիլա» (Անգլիա)
8	Հյուգտոն	09.01.62	«Աստոն Վիլա» (Անգլիա)
9	Օլդրիջ	18.09.58	«Թրենմեր Ռով.» (Անգ.)
10	Շերիդան	01.10.64	«Շեֆիլդ Վեդ.» (Անգ.)
11	Սթաունտոն	19.01.61	«Աստոն Վիլա» (Անգլիա)
12	Կելլի Գ.	09.07.74	«Լիդս Յուն.» (Անգլիա)
13	Քերնագան	25.04.67	«Մանչեսթեր Սիթի» (Անգ.)
14	Բաբ	30.11.70	«Քովենթրի Սիթի» (Անգ.)
15	Քոյն	14.11.62	«Մոթերվել» (Շոտլ.)
16	Կասկարինո	01.09.62	«Չելսի» (Անգլիա)
17	Մակգոլդրիկ	30.04.65	«Արսենալ» (Անգ.)
18	Վիլան	25.09.61	«Լիվերպուլ» (Անգլիա)
19	Մակլուհլին	20.04.67	«Պորտսմութ» (Անգլիա)
20	Կելլի Դ.	25.11.65	«Վուլվերհեմփտոն» (Անգ.)
21	Մակեթեր	18.06.71	«Բոլտոն Վանդեր.» (Անգ.)
22	Կելլի Ա.	11.08.68	«Շեֆիլդ Յուն.» (Անգ.)

Ավագ մարզիչ Ջեկ Չարլտոն (Անգլիա)

ՄԱՐՈԿՈ

1	Ազմի	23.08.64	«Ռաջա» Կասաբլ.
2	Աբդելլահ	03.03.66	«Վարեգեմ» (Բելգիա)
3	Էլ Հադրիուի	06.03.72	ՖԱՌ Ռաբաթ
4	Էլ Քալեյ	16.06.68	«Մարակեշ»
5	Տրիկի	16.04.67	«Բաստոուա» (Ֆր.)
6	Նայբեթ	10.02.70	«Նանտ» (Ֆրանսիա)
7	Հաջի	16.11.71	«Նանսի» (Ֆրանսիա)
8	Ազզուզի	10.01.71	«Դույսբուրգ» (Գերմ.)
9	Չաուչ	12.12.66	«Նիս» (Ֆրանսիա)
10	Էլ Հադաուի	28.07.61	«Անժեր» (Ֆրանսիա)
11	Դաուդի	21.02.66	ՎԱԿ Կասաբլանկա
12	Ազայ	14.01.64	«Օլիմպիկ» Կասաբլ.
13	Բահժա	21.12.70	«Մարակեշ»
14	Մասբահի	17.01.66	«Մարակեշ»
15	Հաբաբի	12.08.67	«Օլիմպիկ» Քուրիբ.
16	Նադեր	08.07.65	«Ֆարենսե» (Պորտ.)
17	Էլ Գրիսի	05.01.62	«Ռաջա» Կասաբլ.
18	Նեֆրուզ	10.04.72	«Մուլուդիա»
19	Բուլբուուդ	24.10.66	ՎԱԿ Կասաբլանկա
20	Կախլուլ	19.02.73	«Նիմս» (Ֆրանսիա)
21	Սամադի	21.03.70	ՖԱՌ Ռաբաթ
22	Ալաուի էլ Աշրաֆ	17.06.66	«Մարակեշ»

Ավագ մարզիչ Աբդելլահ Աժրի

ՍԱՈՒԴՅԱՆ ԱՐԱԲԻԱ

1	Ալ Դիայա	02.08.72	«Ալ Թայի»
2	Ալ Դոսարի	01.11.69	«Ալ Իթթիհադ»
3	Ալ Խլավի	01.09.71	«Ալ Իթթիհադ»
4	Ջեբերմավի	15.011.73	«Ալ Ահլի»
5	Մադանի	06.01.70	«Ալ Իթթիհադ»
6	Ամին	13.10.70	«Ալ Շաբաբ»
7	Ալ Ջեբեյան	01.08.73	«Ալ Հելալ»
8	Ալ Բիշի	10.09.68	«Ալ Նասր»
9	Մոհամմեդ	11.01.59	«Ալ Նասր»
10	Օվայրան	19.08.67	«Ալ Շաբաբ»
11	Նեհալել	11.11.70	«Ալ Շաբաբ»
12	Ալ Ջաբեր	11.12.72	«Ալ Հելալ»
13	Ալ Ջավադ	28.11.62	«Ալ Ահլի»
14	Ալ Մուալլեդ	23.11.71	«Ալ Ահլի»
15	Ալ Դաուդ	24.09.68	«Ալ Շաբաբ»
16	Ջեբրին	25.09.73	«Ալ Ռիյադ»
17	Ալ Թայիֆի	10.05.71	«Ալ Ռիյադ»
18	Ալ Անազի	24.09.68	«Ալ Շաբաբ»
19	Սալեհ	19.04.67	«Ալ Ահլի»
20	Ֆալաթահ	09.10.72	«Ուհուդ»
21	Ալ Սադիկ	15.10.73	«Ալ Քուադիսիա»
22	Ալ Հելուահ	18.08.72	«Ալ Ռիյադ»

Ավագ մարզիչ Ժորժ Սոլարի

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ԱՊՀ

Նիկոլայ Ռիժկով. Անհրաժեշտ է նոր միություն ստեղծել

ՄՈՍԿՎԱ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Խ. Միության Նախարարների խորհրդի նախկին նախագահ Նիկոլայ Ռիժկովը հայտարարել է, թե անհրաժեշտ է նոր միություն ստեղծել, որը ինքնուրույն պետությունները միավորեր համագործակցության մեջ, վերջինս պետք է ունենա վերազգային օրենսդրություն եւ գործադիր մարմիններ: Ինչ վերաբերում է ԱՊՀ-ին, ապա ըստ Ռիժկովի կարծիքով, այն չի գործում, քանի որ նրա ստեղծման հիմքում ընկած չէին խորապես մտածված որոշումներ: «Ես չեմ հավատում նման հապճեպ որոշումներին», ընդգծեց ԽՍՀՄ նախկին վարչապետը: Նշելով իր դրական վերաբերմունքը Ռուսաստանի եւ Բելառուսի ռուբլու միասնական գոտի ստեղծելու համաձայնագրի նկատմամբ, Նիկոլայ Ռիժկովն ընդգծեց Բելառուսի ազգային դրամանիշը վերացնելու պայմանի առաջադրման անթույլատրելիությունն ու անվայել բնույթը: «Այդ քաղաքականությունը բեկադարձ է տնտեսության նկատմամբ, իսկ պայմանների թելադրանքի դեպքում ոչ մի միություն չի լինի», նշեց նա: Պրն Ռիժկովը բացասաբար արտահայտվեց գայդարյան բարեփոխումների մասին, նշելով «մեծ տերության եւ նրա մարդկանց նկատմամբ տնտեսափորձ» անցկացնելու անթույլատրելիությունը: Նման գործունեությունը, նախկին վարչապետի կարծիքով, պատահականություն չէ, այլ ձեռնարկվում է արտասահմանյան կենտրոնների հանձնարարականներով, ինչպիսին է Արժույթի միջազգային հիմնադրամը: Իրեն հայտնի բելառուս քաղաքական գործիչներից Նիկոլայ Ռիժկովը վարչապետ Վյաչեսլավ Կեբիչին համարում է «նոր կացութաձեւի ամենալուրջ ղեկավարներից մեկը Բելառուսում»: Բելառուսի խորհրդարանի նախկին նախագահ Ստանիսլավ Շուշկեւիչի վերաբերյալ Նիկոլայ Ռիժկովը հայտարարեց, որ պատմությունը կդատապարտի այն մարդկանց, որոնք կանգնած էին Միության քայքայման ակունքների մոտ:

ԲԱՔՈՒ

«Միայն Ռուսաստանը կարող է ապահովել խաղաղություն»

ԲԱՔՈՒ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ռազմական քաղաքականության հարցերով Ռուսաստանի պաշտպանության նախարարի օգնական գեներալ-լեյտենանտ Գենադի Իվանովը հարցազրույց է ունեցել «Զերկալո» թերթի թղթակցի հետ: Պատասխանելով այն հարցին, թե Ռուսաստանն ինչպես կվարվի, երբ ՄԱԿ-ը Ադրբեջանի համաձայնությամբ մանդատ տա ՆԱՏՕ-ի խաղաղարար ուժեր մտցնելու Ադրբեջան, գեներալ Իվանովը հայտարարեց, որ գոյություն ունի ԱՊՀ անդամ երկրների կոլեկտիվ անվտանգության պայմանագիր, որը առաջնային է, եւ Ռուսաստանը առաջնորդվում է դրանով: Համագործակցության պետությունները նույնչափ պատասխանատվություն են կրում խաղաղության համար, ինչպես որ Ռուսաստանը: Սակայն դրա ապահովման իրական հնարավորություններով օժտված է միայն Ռուսաստանը: Այն հարցին, թե ԱՊՀ անդամները ինչո՞ւ էին լռում, երբ Հայաստանն օկուպացնում էր ադրբեջանական տարածքները, գեներալ-լեյտենանտ Գենադի Իվանովը հավաստեց, թե ինքը չգիտի, թե ինչ է նշանակում «օկուպացիա» բառը: «Ուրիշի տարածքների գրավում» ձեւակերպման վերաբերյալ գեներալը պատասխանեց, որ իր կարծիքով, երբ խոսք է լինում կոլեկտիվ անվտանգության պայմանագրի մասին, ապա պետք է խուսափել նմանօրինակ ձեւակերպումներից: Խոսելով ԵԱՀԽ-ի եւ ՄԱԿ-ի կողմից հակամարտության գոտի խաղաղարար ուժեր մտցնելու խոչընդոտելու դեպքում Ռուսաստանի գործողությունների մասին Ռուսաստանի պաշտպանության նախարարի օգնականը հայտարարեց, որ վերջնական որոշում ընդունելու են հանրապետությունների նախագահները՝ կոլեկտիվ անվտանգության մասին պայմանագրի հիման վրա: Գեներալ Իվանովը հայտարարեց նաեւ, որ ամենայն հավանականությամբ, ՌԴ պաշտպանության նախարար Գրաչովը հաշվետվություն չի ներկայացնի Պետական դումային: Հաշվետվություն է պահանջել Գրաչովից Ռուսաստանյան ուղի խմբակցությունը, որը Պավել Գրաչովին մեղադրել է այն բանում, որ պաշտպանության նախարարությունը հայ-ադրբեջանական հակամարտության գոտում Ռուսաստանի շահերին հակառակ քաղաքականություն է վարում: Գեներալ Իվանովը Ռուսաստանյան ուղի խմբակցության հայտարարությունը համարեց քաղաքական բանսարկություն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Երկրաբան» ընտանեկան պանսիոնատը հուլիսի 1-ից բացում է իր դռները հանգստացողների համար: Առաջարկվում է 1 եւ 2 սենյականոց համարներ Հրազդանի շրջանի Ջանֆիդա գյուղի գեղատեսիլ բնության մեջ: Զանգահարել 55-13-98, 55-15-78

ՇՐՋԱՆ

Շեշտակի հարված հանցագործներին

ԹԲԻԼԻՍԻ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Վրաստանում ձեռնարկված [illegible]ական գործողությունը շեշտակի հարված հասցրեց հանցագործներին: Վրաստանի բոլոր շրջաններում միաժամանակ անցկացվող գործողության առաջին իսկ օրը առգրավվեցին 230 միավոր հրազեն, որից 86-ը ինքնաձիգ, 18 հրացան, 7 գնդացիր, 3 նռնականետ, 19 ատրճանակ, 98 չգրանցված որսորդական հրացան, 156 նռնակ, 19 հազար փամփուշտ: Գտնվել են 20-ից ավելի հափշտակված ինքնաշարժեր, 20 տոննա կողոպտված գունավոր մետաղներ: Բացահայտվել է 52 հանցագործություն, կալանվել են որոնման մեջ գտնվող 60 հանցագործներ:

Ընդդեմ նախագահի հրամանագրի

ԲԱՔՈՒ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Լենքորանի շրջանի բնակիչները, վրդովվելով Ադրբեջանի նախագահի հրամանագրին համապատասխան հացի գների՝ բարձրացումից, փշրել են շրջանի գործադիր իշխանության ղեկավարի նստավայրի ապակիները եւ վիրավորանքներ հասցրել գործադիր իշխանության ղեկավարին: Լենքորանից ստացված հաղորդումների համաձայն, ի նշան բողոքի ընդդեմ Հեյդար Ալիեւի հունիսի 15-ի հրամանագրի, որի համաձայն բարձրացվել էին հացի եւ էներգակիրների գները, անստորագիր թռուցիկներ են տարածվել, որոնցով բողոքի հանրահավաքի հավաքվելու կոչ է արվել:

Եղանակը Հայաստանում

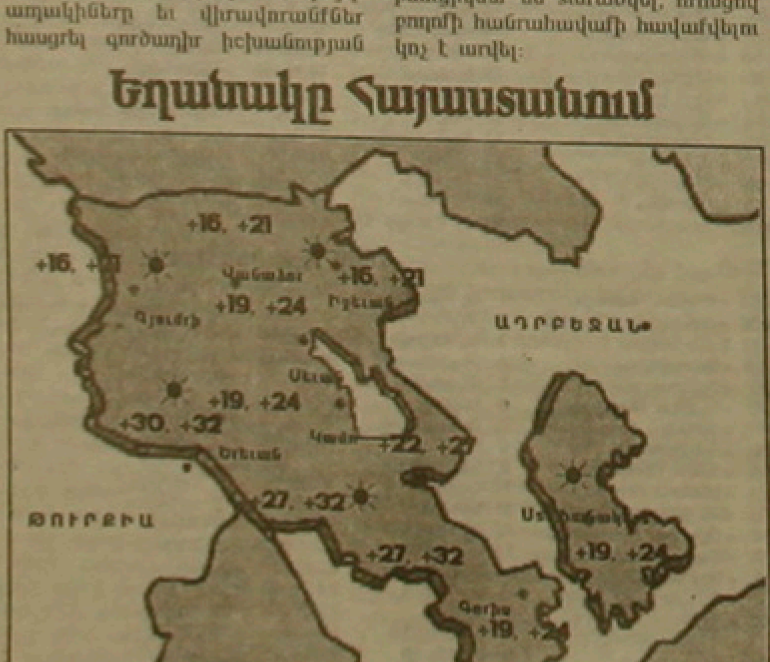

ԱՇԽԱՐՀ

Իրան. Ծեսերի վերանայում ի հեճուկս «իսլամի թշնամիների»

ԹԵՀՐԱՆ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հունիսի 20-ին Իրանում նշում են «աշուրան» Իմամ Հուսեյնի հիշատակի 10-րդ օրը: Սովորաբար այդ օրն Իրանի քաղաքների փողոցները, փաստորեն, ամայի են, բացառությամբ սգո երթերի, որոնց մասնակիցները բարձրաձայն լացով ու երգեցողությամբ արտահայտում են իրենց վիշտը զոհված Իմամի համար, բռունցքներով ու շղթաներով հարվածում են իրենց, ի նշան տրտմության: Այս տարի «աշուրայի» արարողությունները հատկանշական են նրանով, որ իսլամական հեղափոխության ղեկավար Այաթոլլահ Խամենեին արգելել է սգո երթերի ընթացքում օգտագործել ժամանակակից երաժշտական գործիքներ եւ «դամբգանի» ծեսը, որի դեպքում դաշույնով վերքեր են հասցվում գլխին: Այդ ծեսը նա անվանել է «նախապաշարմունք», որը ձեռնտու է «իսլամի թշնամիներին»:

Միաժամանակ, Իրանում կրկնահանցագործներն այսուհետեւ ավելի դաժան պատժի կենթարկվեն միեւնույն հանցագործության համար այն անձանց համեմատությամբ, որոնք հակաիրավական արարք են կատարել առաջին անգամ: «Էթելաաթ» թերթի թղթակցի ներկայացրած հարցազրույցի ժամանակ Իրանի մայրաքաղաքի գլխավոր դատախազը հայտարարել է, որ նման որոշում է կայացրած հասարակության պահանջներին համապատասխան: Իրանում կիրառվում է քաղաքացիական-իսլամական խառը դատավարություն: Այսպես, որոշ տեսակի հանցագործություններ քննվում են բացառապես իսլամական դատարաններում համաձայն շարիաթի: Նման հանցագործությունների թվին են դասվում գողությունը, աստվածանարգությունը, ամուսնական անհավատարմությունը, հարբեցողությունը եւ այլն:

Մեծ Յոթնյակը կարեւորում է օգնությունը Ուկրաինային

ՏՈԿԻՈ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ուկրաինային օգնություն ցույց տալը կդառնա տնտեսական հռչակագրի կետերից մեկը, որը կընդունվի Յոթնյակի ղեկավարների բարձրաստիճան մակարդակով այս տարվա հուլիսին Նեապոլում կայանալիք հանդիպման արդյունքների հիման վրա: Այդ մասին հաղորդած Ճապոնիայի կառավարական աղբյուրների կարծիքով, Ուկրաինային օգնություն ցույց տալու մտադրությունն ընդգծում է նախկին ԽՍՀՄ-ի այդ հանրապետությունը ճարակած տնտեսական ճգնաժամի լրջությունը:

Առաջատար պետությունները երկյուղ են կրում, որ Ուկրաինայի տնտեսության հետագա անկումը սպառնալիքի տակ է դնում նրա տարածքում եղած միջուկային մարտագլխիկների անվտանգության հարցը:

Կանանց եւ անչափահասների Աբովյանի դաստիարակչական գաղութում հունիսի 25-ին անց է կացվելու ծաղկի, գեղեցկության տոն՝ նվիրված ՄԱԿ-ի հայտարարած ընտանիքի տարվան: «Այդ քաղցր բառը ընտանիք» միջոցառման ծրագրում նախատեսված է բնական հազվագյուտ ծաղիկներով ծաղկեհարդարման մրցույթ (ազատազրկված կանանց մասնակցությամբ), ինչպես նաեւ երաժշտություն, հումոր: Ներկա կլինեն բազմաթիվ հյուրեր:
Միջոցառման տեսագրությունը կարող եք դիտել հայկական հեռուստատեսությամբ:

ԲՐԱԲԻՈՆ
ՖԼՈՐԱ
ՍԵՐՎԻՍ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Կանադան կսկսի օգնել Կուբային

ՕՏՏԱՎԱ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Կանադան որոշում ընդունեց վերսկսել Կուբային ցույց տրվող օգնությունը: Այդ մասին Օտտավայում հաղորդեց արտգործնախարար Անդրե Ուելեթը: «Եկել է ժամանակը շրջելու էջը Կուբայի նկատմամբ վարվող քաղաքականության մեջ, ասաց նախարարը: «Սառը պատերազմը» վաղուց է վերջացել, Կուբայի ժողովուրդը տառապում է պարենի պակասից, որը տնտեսական ճգնաժամի հետեւանք է, եւ կանադացիները ցանկանում են օգնել նրան»: Կանադայի կառավարության որոշմամբ նախատեսվում են կես միլիոն դոլար գումարի մթերքների [illegible] առաքումներ Կուբա՝ համաշխարհային պարենային ծրագրի շրջանակներում: Այդ մթերքները նախատեսված են երեխաների եւ հղի կանանց համար:

Զոհվել է երեք գրոհային

ԲԵՅՐՈՒԹ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Հըզբոլլահի» երեք գրոհային է զոհվել Հարավային Լիբանանի Իկլին Աբ Թուֆահ մարզում գտնվող իսլամական դիմադրության ռազմակայանի վրա կիրակի օրը ձեռնարկված իսրայելական օդային հարձակման ժամանակ: Լիբանանյան բանակի հակաօդային պաշտպանության ուժերը փորձել են զենիթային կրակով կասեցնել օդային հարձակումը:

ԱՄՆ-ի վարչակազմը իր տեսակետին

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 21 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ԱՄՆ-ի վարչակազմը մտադիր է հասնել այն բանին, որ ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդը պատժամիջոցներ ընդունի Հս. Կորեայի նկատմամբ, քանի դեռ չի հաստատվել, որ Փենյանը իրոք պատրաստ է բանակցությունների ընթացքում «սառեցնել» իր միջուկային ծրագրի իրագործումը: Այդ մասին հայտարարեց Սպիտակ տան մամլո քարտուղար Դի Դի Մայերսը:

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄ ԵՄ

Կոմիտասի պող. քարե շենքում գտնվող 3 սենյականոց բնակարանս 2 եւ 1-ի (կամ 2-ի) հետ: Զանգահարել 25.01.59

Ֆրանսերեն լեզվի արագացված ուսուցման ՖՐԱՆՍ-ՖՈՐՄԱՍԻՈՆ կենտրոնը հրավիրում է աշխատանքի մինչեւ 40 տարեկան ֆրանսերեն լեզվի մասնագետներ:
Հասցեն՝ Խանջյան 13ա:
Հեռ. 56-64-84

REGION RHONE ALPES
FRANCE FORMATION

Բժշկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Էդուարդ Երվանդի Ղանիեյանը բուժում է մաշկային հիվանդություններ, կոսմետիկ արատներ եւ միզասեռական ուղիների բորբոքումներ:
Հասցեն. Մետրոպոլիտենի «Բարեկամություն» կայարան, Կոմիտասի 12, բն. 8: Հեռ. 23-76-67, 25-87-50:
Ժամերը՝ երեքշաբթի, հինգշաբթի, ժ. 17-19, շաբաթ, կիրակի ժ. 11-14:

«Պարբերական» հրատարակչության տպարան, Երեւան 23 Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Պատվեր 69149. Տպաքանակ 10 000. Համար 1786. Ստորագրված է տպագրության 21. 06. 1994 Գինը՝ 10 դրամ

digitised by A.R.A.R.@